

MLADI U DRUŠTVIMA U TRANZICIJI

Vodič za diskusiju

Centralna i Istočna Evropa, Zajednica Nezavisnih Država i zemlje Baltika

World Organization
of the Scout Movement

Writer and WOSM Project Coordinator: Shana McElroy
WOSM Project Manger: Jocelyne Gendrin-Guinebault
Writing assistance: Samantha Pylet-Hall
UNICEF Project Manager: Robert Cohen
Editor: Angela Hawke
Design: Bernard Chazine, Siena –Italy

Izdavač:

Savez izviđača Vojvodine

Bul. Mihajla Pupina 6/1

21 000 Novi Sad

tel: 021/51-255

www.v-scout.org.yu

office@v-scout.org.yu

Prevod:

Zorica Skakun,
Marijana Popjovanov,
Milana Dželetović

Lektor:

Saša Glamočak

Pripremili za štampu:

Miron Bukalov,

Silvester Domonji

Illustrations: Mario Lisi, Siena – Italy

Layout and phototypesetting: Bernard & Co, Siena –Italy

ISBN 88-85401-76-7

Sadržaj

Dobrodošli	4
O vodi u	5
Mladi u tranziciji	10
Zdravlje	22
Školske godine	37
Zapošljavanje	48
Konflikti sa zakonom	59
Mladi građani	71
Dodatak	86

Dobrodošli

Ovo je vodič za jedinstvenu generaciju - prvu generaciju mladih koji rastu u 27 zemalja koje su prešle iz komunizma u kapitalizam nakon pada Berlinskog zida i raspada Sovjetskog Saveza. **Mladi u društvima u tranziciji**, vodič koji je izdao UNICEF-ov Innocenti istraživački centar, sadrži validno istraživanje koje je prilagođeno mladima. Činjenice su kombinovane sa igranjem uloga i drugim vežbama da bi se mladi ljudi ohrabрили da koriste vodič u školama, debatama, udruženjima, omladinskim klubovima – gde god se mladi ljudi skupljaju. To je alat za aktiviranje koje doprinosi boljem razumevanju i razvoju onoga što se naziva “generacija tranzicije”.

Vodič proučava glavne teme **Mladih u društvima u tranziciji**: zdravlje mladih, obrazovanje, zapošljavanje, konflikti sa zakonom, uloga mladih građana. U svakom od ovih sugerišu se načini na koji mladi ljudi mogu poboljšati situaciju sebi, svojim prijateljima i svojoj zajednici.

Po Konvenciji o pravima deteta, svako dete i mlada osoba imaju pravo da budu uključeni u odlučivanje o onome što ih se tiče i da se čuje njihov glas.

UNICEF i Svetska organizacija skautskog pokreta (WOSM) vredno rade na promociji Konvencije o pravima deteta. Verujemo da ima smisla slušati mlade ljude, i ohrabrivati njihovo aktivno učešće u životu njihovih nacija. Entuzijazam, energija i nove ideje mlade ljude čine značajnim resursom za bilo koju zemlju, a naročito za zemlje koje prolaze kroz suštinske promene.

Iz tog razloga su ove dve organizacije blisko sarađivale u pripremi ovog vodiča. WOSM je dobro proučio UNICEF-ov izveštaj, i osmislio seriju aktivnosti i tema za diskusiju koje bi naterale mlade ljude da razmisle o rezultatima ovog izveštaja. Oni su ove ideje izneli mladima tako što su organizovali radionice u sedam zemalja da bi dobili njihova mišljenja o vodiču – da bi pronašli šta je upotrebljivo, a šta ne. Preko 200 mladih doprinelo je pripremi ovog vodiča i mi smo im veoma zahvalni na njihovom entuzijazmu i pomoći.

Nadam se da će ovaj vodič biti deo globalnog pokreta za decu; pokreta koji uključuje sve – političare, državne službenike, učitelje, verske poglavare, roditelje, omladinske vođe i, naravno, samu decu i mlade – u pokretu koji će promeniti svet za decu.

Gaspar Fajth
MONEE
UNICEF-ov Innocenti
istraživački centar

Alexsander S. Bondar
direktor Evroazijskog
regiona
Svetska organizacija
skautskog pokreta

Philip O' Brien
regionalni direktor
UNICEF-a za Centralnu
i Istočnu Evropu,
Zajednicu Nezavisnih
Država i zemlje Baltika

Jocelyne Gendrin –
Guinebault
direktorka Evropskog
regiona
Svetska organizacija
skautskog pokreta

O ovom vodi u

Zašto je stvoren ovaj vodi ?

Put koji pređemo od detinjstva do zrelog doba suštinski je period našeg života. Odvajamo se od porodičnog života i postajemo nezavisni. Prelazimo iz škole na posao. Izgrađujemo sopstveni stil življenja, svoja mišljenja i stavove o zdravlju, obrazovanju, karijeri, čak i politici. To je period kada saznajemo najviše o našem okruženju i građanskom društvu, o svojim pravima i o odgovornostima. Dakle, to je putovanje puno avantura i prilika koje nam daju šansu da otkrijemo ko smo. Ali, to je takođe putovanje puno rizika i posledice odluka koje donesemo, dobre ili loše, mogu ostati za čitav život. Mladi ljudi u zemljama Centralne i Istočne Evrope, Zajednice Nezavisnih Država i zemljama Baltika ovaj put prevaljuju u vreme neverovatnih promena u čitavom društvu.

Stoga je važno osigurati da se mladi ljudi pitaju – da su njihove veoma posebne potrebe priznate. Ovo se ne može desiti ako sami mladi ljudi ne iskažu svoje potrebe i ne uključe se u donošenje odluka koje će označiti budućnost regiona.

UNICEF, Dečji fond Ujedinjenih Nacija, objavio je **Mladi u društvima u tranziciji** 2002, regionalni monitoring izveštaj br. sedam, koga je izdao UNICEF-ov Innocenti istraživački centar. Izveštaj posmatra 65 miliona mladih od 15 do 24 u regionu, naglašavajući njihove vrednosti kao potencijal koji može doprineti razvoju njihovih društava. Izveštaj uključuje njihova gledišta o promenama u poslednjoj deceniji, koja su sakupljena tokom diskusija i intervjua u regionu. Razmatrajući zdravlje, obrazovanje, zapošljavanje, mlade prestupnike i ulogu mladih građana, izveštaj zahteva da svaka zemlje kreira politiku koja je usmerena ka mladima, a koja treba da nastane u saradnji sa mladima.

UNICEF i Svetska organizacija skautskog pokreta radili su zajedno na pripremi ovog vodiča, koji sadrži najvažnije poruke **Mladih u društvima u tranziciji** i pretvara ih u aktivnosti i ideje za diskusiju prilagođene mladima.

Nešto više o UNICEF-u i WOSM-u

UNICEF

Već više od 50 godina UNICEF pomaže vladama, lokalnim zajednicama i porodicama da bi svet postao bolje mesto za decu. UNICEF zastupa dečja prava, pri čemu koristi Konvenciju o pravima deteta, u svim aspektima svog rada.

UNICEF deluje u 161 zemlji, oblasti i teritoriji na pronalaženju rešenja za probleme sa kojima se suočavaju siromašna deca i porodice. Njegove aktivnosti su različite, uključuju brigu o ranom detinjstvu, pomoć u prevenciji bolesti i smrti dece, napore da trudnoća i porođaj budu bezbedni, borbu protiv diskriminacije i saradnju sa lokalnim zajednicama da bi se obezbedilo da devojčice, kao i dečaci, pohađaju školu.

UNICEF radi u regionu tranzicije od 1990. Regionalna kancelarija Centralne i Istočne Evrope, Zajednice Nezavisnih Država i zemlje Baltika otvorena je u Ženevi 1995. UNICEF danas postoji u svih 27 zemalja, s programima za decu u 19 zemalja, a UNICEF-ovi nacionalni komiteti zastupaju i pribavljaju sredstva za aktivnosti za preostalih osam.

MONEE projekat (Monitoring državne politike i društvenih uslova), iz kojeg je nastao vodič **Mladi u društvima u tranziciji** zasniva se na UNICEF-ovom Innocenti istraživačkom centru u Firenci u Italiji. Centar je glavno istraživačko oružje UNICEF-a i pomaže da se oblikuje plan rada na ljudskim pravima za decu u toj organizaciji. Od 1988, kada je osnovan, Centar je prikupio relevantne podatke o potrebama dece koje se stalno menjaju, i u zemljama u razvoju, i u industrijski razvijenim zemljama sa snažnim naglaskom na dečjim pravima. To omogućava efikasno sprovođenje Konvencije o pravima deteta u svakoj zemlji, bogatoj ili siromašnoj.

SVETSKA ORGANIZACIJA SKAUTSKOG POKRETA (WOSM)

WOSM je volonterski, apolitički pokret neformalnog obrazovanja za mlade. Misija pokreta je da doprinese obrazovanju mladih da bi se pomoglo u izgradnji boljeg sveta, gde su ljudi ostvareni kao pojedinci i igraju konstruktivnu ulogu u društvu. Cilj pokreta je da svaku mladu osobu učini odgovornom za njen sopstveni razvoj.

Skautstvo je nastalo u Velikoj Britaniji 1907. i danas se proširilo po čitavom svetu, sa više od 25 miliona članova, muških i ženskih, u 215 zemalja i teritorija. Skautski pokret otvoren je za sve mlade ljude, bez obzira na njihovo poreklo, rasu ili veru. Od 1989. WOSM, a naročito njegova evropska kancelarija, ulažu velike napore da podrže razvoj skautskih asocijacija kao efikasnih organizacija neformalnog obrazovanja koje vode mladi odrasli ljudi u svim zemljama Centralne i Istočne Evrope i Zajednice Nezavisnih Država. Danas postoji priznata nacionalna skautska organizacija u svakoj zemlji Centralne i Istočne Evrope i zemljama Baltika, kao i u 7 zemalja Zajednice Nezavisnih Država (Jermenija, Azerbejdžan, Belorusija, Gruzija, Moldavija, Rusija, Tadžikistan). U Ukrajini je u završnoj fazi proces pristupanja u WOSM. Ovaj region ostaje prioritet WOSM-a zbog mnogih potreba mladih koje nisu priznate u ovim zemljama i nedostatka uključenosti mladih u donošenje odluka. WOSM ima za cilj da osigura da su njegove članice adekvatno pripremljene da obučavaju mlade u vreme velikih promena u njihovom životu i životu njihovih zemalja, i da izgrade trajna partnerstva sa ostalim organizacijama i posrednicima da bi bolje služili mladima. Tokom poslednjih šest godina rad WOSM-a fokusiran je na poboljšanje i jačanje programa za adolescente i mlade. Renovirani pristup danas pomaže nacionalnim asocijacijama da naprave obrazovne programe sa jasno definisanim ciljevima u odnosu na fizički, intelektualni, emotivni, društveni i duhovni razvoj, kao i razvoj samostalnosti. WOSM je takođe kreirao i poseban program za one koji imaju od 16 do 22. godine da bi se promovisala pokretljivost mladih i aktivno učešće u građanskom društvu na svim nivoima. Zajedničko učešće u ovom vodiču sa UNICEF-om ojačaće rad WOSM-a tako što će povećati svest o ključnim pitanjima koja utiču na mlade u zemljama u tranziciji i ohrabriti ih da postanu stručni, nezavisni, odgovorni i posvećeni članovi društva.

Kako je napravljen ovaj vodi

Ovaj vodič je pripreman uz pomoć mladih iz regiona. Bilo je izabrano sedam zemalja za radionice, u kojima su mladi ljudi diskutovali o značenju ljudskih prava i zaključcima **Mladih u društvima u tranziciji** i gde su se isprobale različite aktivnosti za vodič. Radionice koje je organizovao WOSM služeći se svojim kontaktima u svakoj zemlji, okupile su skaute, ostale mlade, mlade ometene u razvoju, one iz dobrostojećih porodica, mlade sa hendikepom i mnoge druge, da bi se osiguralo da vodič reflektuje različita gledišta.

O radionicama

U oktobru 2000. održano je sedam radionica u kojima je učestvovalo ukupno 205 mladih, ravnopravno dečaci i devojčice. Oni koji su vodili radionice uglavnom su bili sami mladi, koji su doprinosili uspehu ovih događaja. U većini slučajeva, gledišta učesnika o promenama koje se dešavaju u njihovim zemljama podudarala su se sa zaključcima

Mladih u društvima u tranziciji.

Diskusije su otkrile različita mišljenja o uspešnosti “godina tranzicije”. Radionica u Ukrajini, na primer, uključivala je mlade sa hendikepom, nekoliko njih koji su živeli u sirotištima, mlade iz bogatih porodica i nekoliko iz porodica sa niskim prihodima. Oni iz sirotišta osećali su da je život bio bolji u komunizmu, okrivljujući nezaposlenost za raspad svojih porodica. Međutim, mladi iz dobrostojećih porodica pozdravljaju promene. Oni kažu da danas imaju pristup internetu, bolju hranu, više zabave, više slobode – više izbora.

1. Gruzija

Broj mladih koji su učestvovali: 26 (11 dečaka, 15 devojčica).

Predstavnik WOSM-a: Levan Jishikariani, 23 godine, pomoćnik koordinatora za program međunarodne saradnje gruzijskih skauta.

UNICEF u Gruziji obezbedio je kopije *Konvencije o pravima deteta na gruzijskom.*

2. Litvanija

Broj mladih koji su učestvovali: 26 (10 dečaka, 16 devojčica).

Predstavnica WOSM-a: Viktorija Andrejevaite, 23 godine, načelnica za omladinski skautski program i trenerica.

3. Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija

Broj mladih koji su učestvovali: 20 (8 dečaka, 12 devojčica).

Predstavnica WOSM-a: Julijana Simonovska, 27 godina, načelnica za obuku makedonskih skauta i predstavnica evropskog skautskog regiona u Evropskom omladinskom forumu

Nekoliko učesnika došlo je iz specijalne škole za decu sa oštećenim sluhom.

Irina Ivanovska je kao predstavnik UNICEF-a pripremila tim koji je realizovao radionicu u vezi sa ključnim temama.

4. Slova ka

Broj mladih koji su učestvovali: 23 (9 dečaka, 14 devojčica).

Predstavnik WOSM-a: Pavel Hrica, 25 godina, načelnik za program skautstva u Slovačkoj.

5. Tadžikistan

Broj mladih koji su učestvovali: 30 (15 dečaka, 15 devojčica).

Predstavnica WOSM-a: Firuza Abullaeva, 18 godina, uz pomoć doktora Rustema Kalimova, predsedavajućeg nacionalne skautske organizacije.

Almira Silvander, kao predstavnica UNICEF-a, susrela se sa organizatorima radionice da ih upozna se **Mladi u društvima u tranziciji**.

6. Turska

Broj mladih koji su učestvovali: 25 (15 dečaka, 10 devojčica).

Predstavnica WOSM-a: Damla Midik, načelnica za međunarodnu saradnju.

7. Ukrajina

Broj mladih koji su učestvovali: 33 (11 dečaka, 22 devojčice).

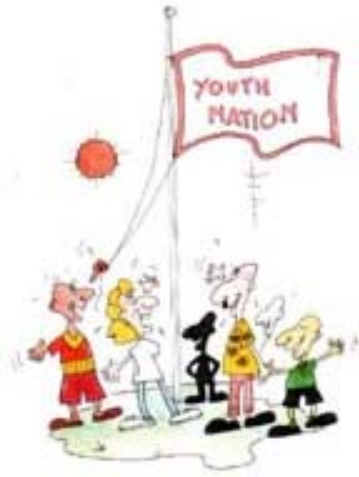
Predstavnica WOSM-a: Svetlana Miruk, trenerica.

Olena Sakovych je kao predstavnica UNICEF-a pripremila organizatore radionice pre događaja i prisustvovala radionici.

Poglavlje 1

Mladi u tranziciji

“Naši roditelji su živeli pod režimom u kom je individualnost bila potisnuta. Kod današnjih mladih to nije slučaj.”

Ilona, 23

“U našim godinama normalno je da nas roditelji ne razumeju.”

Petre, 24

“Treba nešto naučiti od starijih ljudi. Njihovi životi su bili mnogo teži od naših i oni imaju mnogo iskustva koje bi mogli podeliti sa nama. U isto vreme, problemi sa kojima su se oni suočavali i koje su rešavali mnogo su drugačiji od ovih na koje mi danas nailazimo.”

Ansis, 15

Razmisli na trenutak koliko si se promenio u poslednjih deset godina. Devedesetih godina prošlog veka bio si malo dete, možda još uvek beba. Sada si tinejdžer, možda ideš u školu. Verovatno razmišljaš o svom budućem obrazovanju ili karijeri. Ti si još uvek ti – ali si jako porastao i verovatno nisi primećivao da se to događa. Nisi jedini. Ti si jedan od 65 miliona mladih ljudi koji imaju od 15 do 24 godine, koji su rasli u 27 zemalja Centralne i Istočne Evrope i u Zajednici Nezavisnih Država. Šezdeset pet miliona! To je više od celokupne populacije mnogih zemalja. I, u proseku, vi činite 16 procenata od populacije zemalja u kojima živite.

Da li ikada pomisliš da te ostali ljudi ne slušaju ili da ne veruju u tvoje ideje? Ukoliko je tako, šta misliš o mogućnosti da promeniš takvu situaciju, ODMAH?

Zamisli da se vas 65 miliona okupi u “naciju mladih”. Imali biste važan glas u svetu koji bi pomogao oblikovanju budućnosti – vaše budućnosti, i budućnosti onih ljudi do kojih vam je stalo. Ova “nacija mladih” ne mora zaista postojati, ali biste mogli izražavati svoje mišljenje i uvek bi vas neko slušao.

U prošlosti nije bilo tako – postojala su "deca" , "odrasli" i "stari ljudi". Danas su mladi priznati kao važna grupa ljudi koja ima svoja prava. Ovo se dešava širom sveta, ali je posebno bitno za zemlje na vašem području. Drastične promene desile su se nakon deset godina u vašim zemljama pošto one pokušavaju da uvedu demokratiju i ekonomske reforme. To nije bilo lako. Od osam zemalja nastalo je 27 zemalja sa potpuno novim vladama i zakonima. Isto tako, danas ima više siromaštva i nejednakosti nego 1989., a i novih opasnosti kao što su droge i HIV/AIDS. Ali postoje i mnoge nove mogućnosti i nove slobode – sloboda da se govori otvoreno, da se izrazi mišljenje, da se pokaže ličnost i da se izabere sopstveni put.

Tvoje mišljenje važno je zato što si ti jedan od ljudi koji će staviti ovaj svet na probu. Ti ćeš biti jedan od prvih ljudi od pada Berlinskog zida koji su završili školu ili fakultet, tražili posao i donosili svoje odluke o ulasku u brak ili zasnivanju porodice u ovom drugačijem društvu. Bilo šta da uradiš, svet u koji ulaziš nije isti kao onaj koji je čekao na tvoje roditelje kada su bili tvojih godina.

UNICEF smatra da ti treba da odigraš važnu ulogu u izgradnji novog društva u sadašnjosti kao i u budućnosti. Iz tog razloga UNICEF je sastavio izveštaj koji je namenjen tebi i tvojim prijateljima – **Mladi u društvima u tranziciji**.

U ovom poglavlju obratićemo pažnju na sledeće:

- Šta znači "mlada osoba"?
- Tvoja prava
- Promene u tvom društvu
- Jaz između generacija
- Tri bitne odluke o domu i porodici

Granice zemalja *pre* 1989.

1. SSSR
2. Poljska
3. Čehoslovačka
4. Mađarska
5. Rumunija
6. Jugoslavija
7. Albanija
8. Bugarska

Granice zemalja **posle** pada Berlinskog zida, 1989.

1. Estonija
2. Letonija
3. Litvanija
4. Poljska
5. Belorusija
6. Ruska Federacija
7. Češka Republika
8. Slovačka
9. Ukrajina
10. Slovenija
11. Hrvatska
12. Mađarska
13. Bosna I Hercegovina
14. SR Jugoslavija
15. Rumunija
16. Moldavija
17. Albanija
18. BJR Makedonija
19. Bugarska
20. Gruzija
21. Jermenija
22. Azerbedžan
23. Kazahstan
24. Turkmenistan
25. Uzbekistan
26. Tadžikistan
27. Kirgistan

ŠTA TA NO ZNA I IZRAZ “MLADI LJUDI”?

Ne znače za svakog isto reči “detinjstvo”, “adolescencija”, “mladost” i “zrelo doba”.

Ujedinjene Nacije, na primer, koriste sledeće termine:

Deca: svako ko ima manje od 18 godina

Adolescenti: svako ko ima između 10 i 19 godina (rana, srednja i kasna adolescencija)

Mladi: oni koji imaju između 15 i 24

Mladi ljudi: svi koji imaju između 10 i 24

Zbunjeni ste? Može biti zbunjujuće saznanje da se neke od ovih grupa preklapaju.

- Kako ti želiš da te zovu?

Tinejdžer? Mlada osoba? Dete? Klinac?

Misliš li da te drugi vide kao dete – kao nekog o kome drugi brinu i ko nema nikakvih odgovornosti – ili kao odraslu osobu od koje se očekuje da preuzme svaku odgovornost kao odrasla osoba ?

Šta misliš?

ZAŠTO MI JE BITNA KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA?

Ti verovatno ne smatraš da si dete, što i nisi po mnogo čemu. Ali su Ujedinjene Nacije 1989. godine usvojile međunarodni sporazum o zaštiti svake osobe koja ima manje od 18 godina (ukoliko se ikada osetiš usamljenim, seti se da ima više od dve MILIJARDE ljudi u svetu koji imaju manje od 18!).

Ovaj sporazum je nazvan Konvencija o pravima deteta.

ŠTA MISLIŠ DA RE "PRAVA" ZNA I?

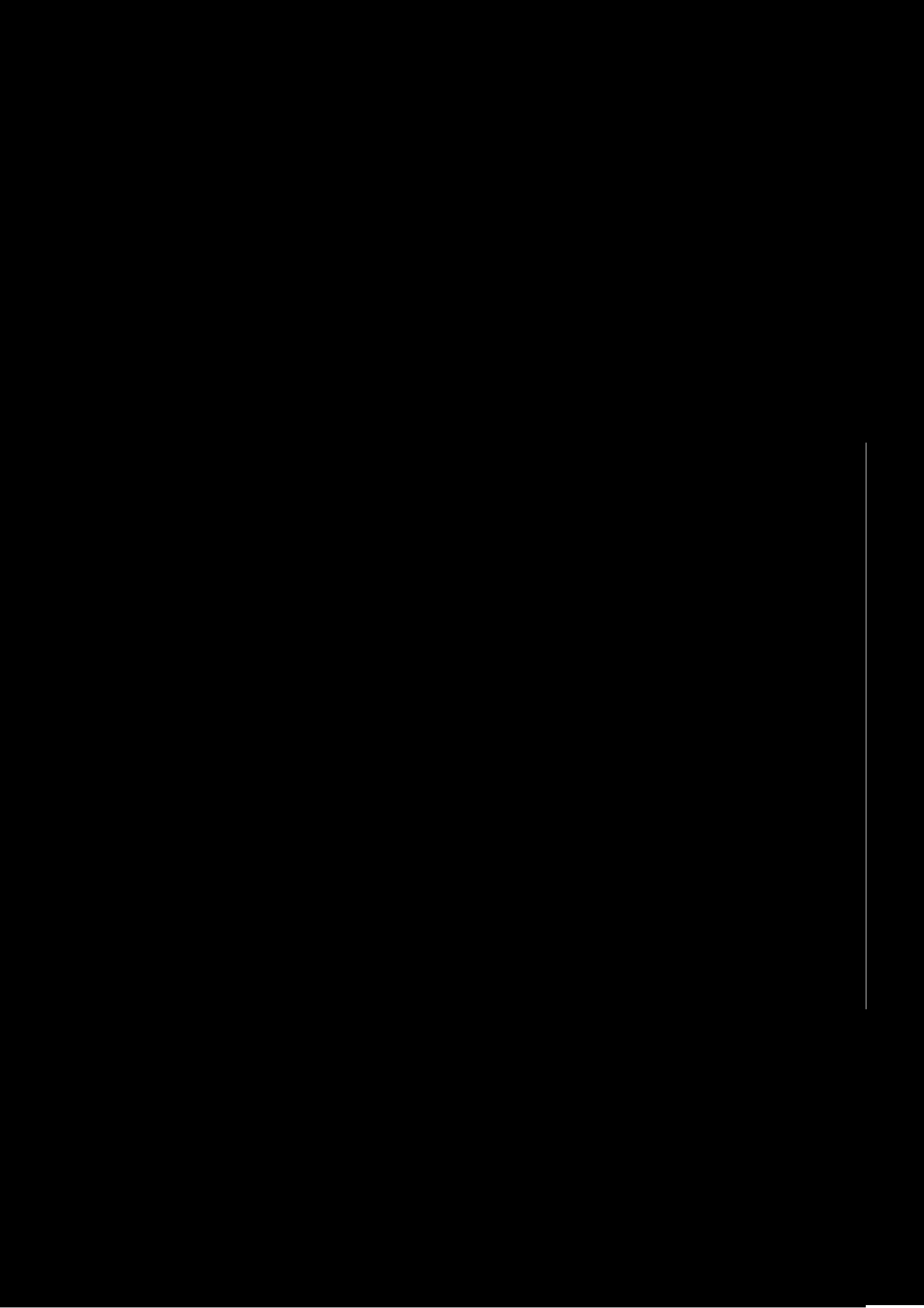
Razmisli na trenutak o prethodnom pitanju, ili porazgovaraj sa drugima o tome. Šta je to "pravo"? Jedan od načina gledanja na to je da su ljudska prava ona koja pripadaju svakom ljudskom biću – uključujući i tebe – zato što si ti ljudsko biće. Nije bitno odakle dolaziš, da li si dečak ili devojčica, koje si veroispovesti i koje ti je boje koža – ti si ljudsko biće i imaš svoja prava. Da li se slažeš sa ovom definicijom?

Napravi listu prava koja misliš da imaš. Ovo može uključivati pravo na školovanje i pravo da se baviš sportom. Koja još prava imaš? Zatim nabroj sva prava koja misliš da bi trebalo da imaš ako ih nemaš. Uporedi ove dve liste. Da li se razlikuju? Ukoliko se razlikuju, u čemu je razlika?

Konvencija o pravima deteta zasnovana je na četiri osnovna principa. Neki mladi ljudi opisali su ove principe svojim rečima:

Prava koja su narušena su:		
Kako?	Zašto?	Šta se može uraditi povodom toga?

Mi ćemo obratiti pažnju na mnoga pitanja iz Konvencije od pravima deteta u ovom vodiču. Videćeš statistike o mladim ljudima u tvojoj zemlji i imaćeš šansu da razmisliš o svetu oko sebe i kako ti kao mlada osoba možeš da utičeš na njega.

PROMENE U TVOJOJ ZEMLJI

Kao i ti, i tvoja zemlja menjala se u poslednjih deset godina, možda sporo, možda brzo. Ti verovatno znaš da je tvoja zemlja

U UNICEF-ovom izveštaju **Mladi u društvima u tranziciji** zaključuje se da mladi kao ti više podržavaju reforme koje su se desile u poslednjih deset godina nego stariji ljudi. Šta misliš, zašto je tako? Šta misliš o razvoju demokratije u tvojoj zemlji?

Hajde da u sledećoj aktivnosti razmišljamo o promenama u tvojoj zemlji. To možeš uraditi sam ili u grupi. Možda bi mogao to učiniti sa starijom osobom - oni vide stvari drugačije.

STARO DOBA – NOVO DOBA

Neki mladi ljudi iz Slovačke uživali su upoređujući staro komunističko doba sa novim vremenima. Razmisli o onom čega se možeš setiti, ili o onome što ti je rečeno o starom dobu i uporedi ga sa novim vremenom.

<p>Staro doba u Slova koj</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Uniforme za časove fizičkog u školi ☐ Pregledi zuba u školi ☐ Ne postoji sloboda veroispovesti ☐ Dugi redovi u prodavnicama 	<p>Novo doba u Slova koj</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Protestne pesme ☐ Nose se svetle boje ☐ Otvorene su prodavnice kao na "Zapadu" ☐ Zamenjena reč drug, drugarica sa gospodin, gospođa
<p>Staro doba u tvojoj zemlji</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>Novo doba u tvojoj zemlji</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

JAZ IZME U GENERACIJA

Razmišljali smo o ljudima koji su istih godina kao ti, ili možda mlađi. Hajde da sada razmislimo o ljudima koji su stariji od tebe, ili ostalim odraslima koji su ti bitni u životu. Ljudi često pričaju o jazu između generacija – jazu koje ljudi različitih generacija osećaju i ne mogu da razumeju i prihvate jedni druge. Ali, iako to može biti teško zamisliti, i ovi odrasli su nekada bili mladi.

“Moje mišljenje je da se stari i mladi ljudi kreću u različitim pravcima”

Ilza, 21

“Mislim da je komunizam uticao na starije ljude u našoj zemlji”

Ivo, 24

U čemu je život bio drugačiji za tvoje roditelje i tvoju babu i dedu, ili neke druge starije koje znaš, kada su oni odrastali?

Po čemu se stariji razlikuju od tebe?

Po čemu su stariji slični tebi?

Na kraju ovog poglavlja, imaćeš šansu da “preduzmeš akciju” i naučiš više o ljudima koji su stariji od tebe.

BITNE ODLUKE O DOMU I PORODICI

U toku svog života moraćeš da doneseš mnogo različitih odluka. Kada postaneš mlad odrastao čovek, možeš se susresti sa tri bitne odluke:

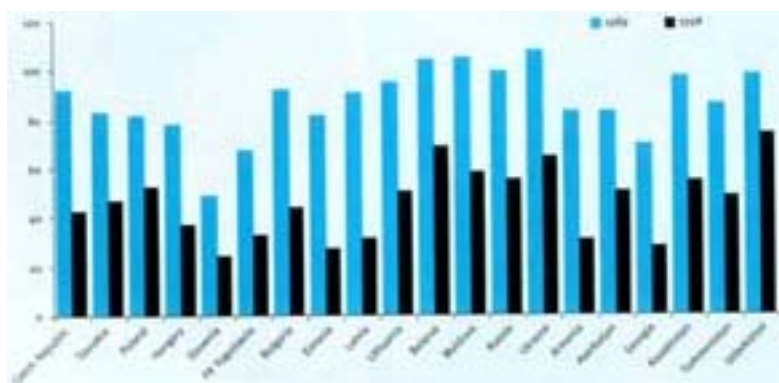
1. Odluka da napustiš dom u kome si odrastao. Većina mladih ljudi u tvom regionu odlažu ovu bitnu odluku – neki nastavljaju školovanje, neki traže posao.

- Šta misliš, kada ćeš napustiti svoj dom? Sa koliko godina?

- Zašto bi ga napuštao?

- Zašto bi ostao u njemu?

2. Odluka da u eš u brak ili živiš sa momkom ili devojkom. Pogledaj grafikon ispod koji pokazuje procenat ulaska u brak za 20 zemalja u tvom regionu.

Promene u procentu ulaska u brak žena koje imaju od 16 do 24 godine (novi brakovi na 1.000 žena u starosnoj grupi)

On pokazuje da se procenat ulaska u brak mladih žena prepолоvio između 1989. i 1999.

U Estoniji i Letoniji procenat je za dve trećine manji.

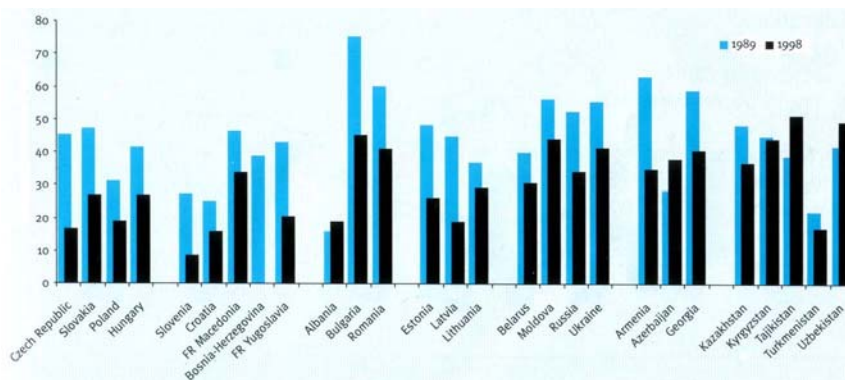
- Zašto mladi odlažu ulazak u brak?

- Da li planiraš da jednog dana uđeš u brak? Ukoliko je tako, koliko ćeš tada imati godina?

- Misliš li da postoji pravo doba za ulazak u brak? Ukoliko tako misliš, koje je to doba i zašto tako misliš?

3. **Rađanje dece.** U tvom regionu broj rođene dece zaista se smanjio, pošto mnogi mladi odlažu odluku da imaju decu. Dobra vest je što manje tinejdžera rađa decu, ali potpuni pad nataliteta značio bi smanjenje populacije u tvom regionu u narednim godinama.

Grafikon ispod pokazuje da se smanjuje broj žena koje imaju decu, a imaju manje od 20 godina.

Procenat tinejdžerki koje rađaju decu, 1989. i 1999. (rađanje žive dece žena koje imaju manje od 20 godina, na 1000 žena od 15 do 19 godina starosti)

- Možeš li navesti jedan argument zašto je kasnije rađanje dece dobro za tu decu?

Činjenica da će biti manje dece koja će rasti u sledećoj generaciji je bitna tema za svakoga. To će značiti manje mladih ljudi u budućnosti i to bi moglo da utiče na količinu novca koja će biti na raspolaganju za zdravlje i obrazovanje, za zaposlenje i socijalne beneficije. To bi moglo da utiče na politiku prema mladima.

- Šta misliš da bi se moglo desiti u jednoj zemlji sa sve manjim brojem mladih ljudi u sledećim oblastima:
 - obrazovanje
 - zapošljavanje
 - zdravstvena zaštita
 - socijalne beneficije

Više vanbračne dece je rođeno u tvom regionu. Kakvo je tvoje mišljenje o tome?

- Koje su prednosti i mane ako ste u braku i imate dece?

- Koje su prednosti i mane ako niste u braku i imate dece?

Rezime – kada sve sastavimo...

Razmisli o jednoj rečenici koja bi sumirala ono što misliš o temama u ovom poglavlju...

Šta si u ovom poglavlju pronašao kao interesantno ili iznenađujuće?

- Razlike između mladih ljudi i dece
- Konvencija o pravima deteta
- Promene u mojoj zemlji i njihov uticaj na mene
- Odluke koje mladi ljudi donose o domu i porodici

Postoji li nešto što sada vidiš drugačije? Ako ima, šta je to?

Pre nego što pređeš na sledeće poglavlje, evo ideje za akciju koju možeš preduzeti..

Akcija

Smanjivanje jaza izme u generacija

Obavi razgovor sa starijom osobom o njenom viđenju promena koje se dešavaju u tvojoj zemlji i o njihovim uticajima na ljude tvojih godina. Da li ta osoba misli da će se te stvari još više promeniti za mlade ljude u narednih 10 godina? Ukoliko tako misli, neka odgovori šta će se promeniti za mlade ljude za 10 godina? Evo nekih pitanja koja bi mogao postaviti:

- Da li je bilo lakše ili teže za mlade kada ste vi bili mladi? Zašto?
- Šta je bio vaš najveći problem kada ste bili mladi?
- Sa kojim problemima ste se suočavali kao mlada osoba, a sa kojima se suočavate sada?
- Sa kojim problemima mislite da se ja suočavam, a vi niste kada ste bili u mojim godinama?
- Sa kojim izazovima će se mladi suočiti za 10 godina?
- Koje mogućnosti ste imali kad ste bili mladi, a ja ih sada nemam?
- Koje mogućnosti ja sada imam, a vi niste imali kad ste bili mladi?

Takođe biste mogli razgovarati sa nekim ko je mlađi od vas i pitati ga šta misli o životu mladih 2010. godine.

Poglavlje 2

Zdravlje

“Ti si zdrav ako možeš sebi da priuštiš da ne misliš o dobrom zdravlju”

Stefan, 20

“Dobro zdravlje znači da tvoje zdravlje ne ograničava tvoju radnu sposobnost.”

Elena, 19

“Dobro zdravlje ti fizički dozvoljava da radiš šta hoćeš...da možeš da piješ na trodnevnoj žurci, da trčiš 10 kilometara, da plešeš na kiši.”

Dorinel, 22

“Dobro zdravlje znači da nemaš posla sa doktorom, da nemaš potrebu za lekovima.”

Cerasela, 16

To što možeš da popiješ gajbu piva i da se vratiš kući ne dokazuje da si zaista zdrav. Ukoliko nisi bio kod lekara u toku prošle godine – da li to znači da si zdrav? Svetska zdravstvena organizacija kaže da je zdravlje stanje potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog sklada, a ne samo odsustvo bolesti ili slabosti. Znači, biti zdrav je mnogo više nego ne biti bolestan. Misliš li da si zaista zdrav? Da li si zaista u “stanju potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog sklada”? Ukoliko tako misliš, koliko dugo ćeš ostati takav? Ukoliko ne misliš tako, kako ćeš ozdraviti? Da li misliš da su tvoji prijatelji zdravi?

Tebe i tvoje prijatelje najčešće smatraju najzdravijima od svih starosnih grupa. Vi ste preležali sve uobičajene dečje bolesti i sada ste u dobu kada možete sami da se zaštitite od povreda. Proći će još mnogo godina pre nego što budete morali da brinete o zdravstvenim problemima starosti! Znači, vi ste slika savršenog zdravlja, zar ne? Zapravo, UNICEF-ov izveštaj **Mladi u društvima u tranziciji** pokazuje da je zdravlje vaše generacije ugroženo.

Da li to znači da treba da ostavite ovu knjigu i da ne razmišljate o tome jer je prekasno? Uopšte nije prekasno! Možete pomoći da se pretresu mnogi zdravstveni problemi sa kojim se suočavate vi i vaši prijatelji. Prvo, morate znati činjenice o vašem zdravlju i razgovarati o zdravstvenim problemima sa drugima. Planirati kako “preduzeti akciju”.

U ovom poglavlju obratićemo pažnju na sledeće:

- ☞ Osnovni uzroci zdravstvenih problema
- ☞ Procenjivanje sopstvenog zdravlja
- ☞ Rizici po tvoje zdravlje
- ☞ Zavisnost od štetnih supstanci
- ☞ Samoubistvo
- ☞ Zdravstvene usluge

Osnovni uzroci zdravstvenih problema

Kao što smo rekli u prvom poglavlju, tvoja zemlja je prošla kroz mnoge promene od tvog detinjstva. Za vreme komunizma postojala je zdravstvena zaštita za tvoju majku i zdravstvena zaštita i programi redovne ishrane za tebe. To ne znači da su ove stvari bile savršene. Zdravstvena zaštita je bila ograničena i bilo je veoma malo informacija o tome kako sprečiti bolest i ostati zdrav. Zašto je zdravlje mladih danas ugroženo? Prvo, ne postoji samo jedan razlog. Postoje mnogi uzroci uključujući

siromaštvo, nejednakost, razdvojene porodice, problemi sa kojim se suočavaju etničke manjine, polna diskriminacija i brze društvene promene. Mnogi od ovih problema su postali još gori za vreme tranzicije i sada su osnovni uzroci zdravstvenih problema mladih ljudi.

Ovo vas ipak ne čini bespomoćnim. Vi ste ti koji imaju najveći uticaj na Vaše zdravlje i dobrobit. Možete početi pravljenjem ličnog spiska da biste videli koje oblasti vašeg zdravlja treba popraviti.

Samoocenjivanje

Šta radiš da ostaneš zdrav? U kojim oblastima misliš da bi trebalo popraviti tvoje “zdravstvene navike”? Razmisli nekoliko minuta i pogledaj tabelu ispod, na kojoj su nabrojane različite zdravstvene navike. Pored svake navike, napiši nešto od sledećeg

- **NPP** = *Nije potrebno poboljšanje* (misliš da si 100% zdrav)
- **PP** = *Potrebno je poboljšanje* (ukoliko misliš da treba popraviti zdravlje u ovoj oblasti)
- **PVP** = *Potrebno veliko poboljšanje* (ukoliko misliš da treba raditi na ovoj oblasti)

Kako se hraniš
Koliko spavaš
Koliko vežbaš
Kakve odnose imaš sa članovima suprotnog pola
Kakve imaš odnose sa momkom ili devojkom
Zavisnost od
• duvana
• droge
• alkohola
Kako izlaziš na kraj sa stresom
Tvoj bes

Izaberi ono što si obeležio sa PVP i napiši ovde: _____

Zašto misliš da je u ovoj oblasti potrebno poboljšanje?

Šta bi se moglo desiti ako se ta oblast ne poboljša?

Ko bi mogao da vam pomogne da vam se zdravlje poboljša?

Rizici

Mladi imaju različito mišljenje od odraslih ljudi o rizicima i opasnostima i, naravno, imaju manje iskustva u savladavanju ovih prepreka. Kao rezultat, smrt mnogih mladih je izazvana slučajnom povredom, davljenjem ili trovanjem i, ponekad, ubistvom ili samoubistvom – gubitak koji UNICEF naziva “tihom opasnošću” u mnogim zemljama u tranziciji. Ove “neprirodne” povrede i smrti mogu se sprečiti. Mladi ljudi takođe umiru prirodnom smrću, zbog infektivnih bolesti ili problema koji nastaju u toku trudnoće ili pri porođaju.

Jedan način procene broja smrti mladih koji se mogu sprečiti je da se zamisli da je rizik od rane smrti jednak za mlade ljude u zemljama u tranziciji i za one koji žive u razvijenim zemljama.

Godišnja stopa smrtnosti mladih između 15 i 24 godine i pretpostavljeni brojevi zasnovani na stopi smrtnosti u Evropskoj Uniji

Zemlja	Stvarna smrtnost 1998	Hipotetička smrtnost po UN	Razlike po UN
Češka Republika	980	996	-16
Slovačka	584	556	28
Poljska	4,569	3,829	740
Mađarska	912	947	-35
Slovenija	239	176	63
Hrvatska	406	386	20
BJR Makedonija	183	197	-14
Bosna i Hercegovina	632	309	323
SR Jugoslavija	804	958	-154
Albanija	488	358	130
Bugarska	925	729	196
Rumunija	2,748	2,246	502
Estonija	214	125	89
Letonija	425	200	225
Litvanija	595	315	280
Belorusija	1,882	909	973
Moldavija	618	376	242
Rusija	42,225	13,133	29,092
Ukraina	9,089	4,365	4,724
Jermenija	385	394	-9
Azerbejdžan	1,226	816	410
Gruzija	436	497	-61
Kazahstan	4,939	1,620	3,319
Kirgistan	1,010	531	479
Tadžikistan	1,400	710	690
Turkmenistan	1,309	549	760
Uzbekistan	4,949	2,774	2,175
Ukupno	84,172	39,002	45,170

Poslednja kolona sa desne strane pokazuje koliko bi mladih između 15 i 24 moglo biti spašeno u svakoj zemlji u tranziciji svake godine ukoliko bi stopa smrtnosti mladih bila jednaka sa onom u Evropskoj Uniji. To pokazuje da postoji 45.000 smrti više u regionu svake godine – više nego polovina godišnjeg gubitka među mladim ljudima.

KOJI SU RIZICI?

Da li imaš informaciju koja ti je potrebna o zdravstvenim rizicima? Šta znaš o opasnostima pušenja, alkohola ili seksa bez zaštite? Za odgovarajući razgovor o rizicima za tvoje zdravlje bilo bi potrebno još deset vodiča kao ovaj! Ali, evo nekoliko detalja za razmišljanje

O PUŠENJU

Pušenje je jedan od najvećih svetskih ubica. Izaziva bolesti srca i rak pluća i, što si mlađi kad počneš da pušiš, to je opasnije po tebe (i teže je prekinuti).

- *Prema Svetskoj zdravstvenoj organizaciji, proizvodi od duvana su odgovorni za 1.2 miliona smrtnih slučajeva (14% svih smrtnih slučajeva) svake godine širom Evrope i u zemljama u tvom regionu. Ukoliko se ništa ne bude menjalo, proizvodi od duvana će biti odgovorni za 2 miliona smrtnih slučajeva (20% svih smrtnih slučajeva) svake godine do 2020.*
- *Jedan od 5 mladih ljudi između 13 i 15 su pušači u zemljama u tvom regionu.*
- *Širom sveta oko 4 miliona ljudi umire od duvana svake godine. Očekuje se da će ovaj broj porasti do 10 miliona 2030. Do tog datuma očekuje se da će duvan biti jedan od glavnih razloga bolesti u svetu, koji izaziva smrt jednog od 8 ljudi.*
- *Najmanje jedna trećina današnjih pušača tinejdžera će prerano umeti zbog pušenja. Ukoliko se savremeni trendovi nastave, duvan će ubiti 250 miliona današnje dece i mladih.*

Šta sada misliš o stavovima iz knjige **Mladi u društvima u tranziciji?**

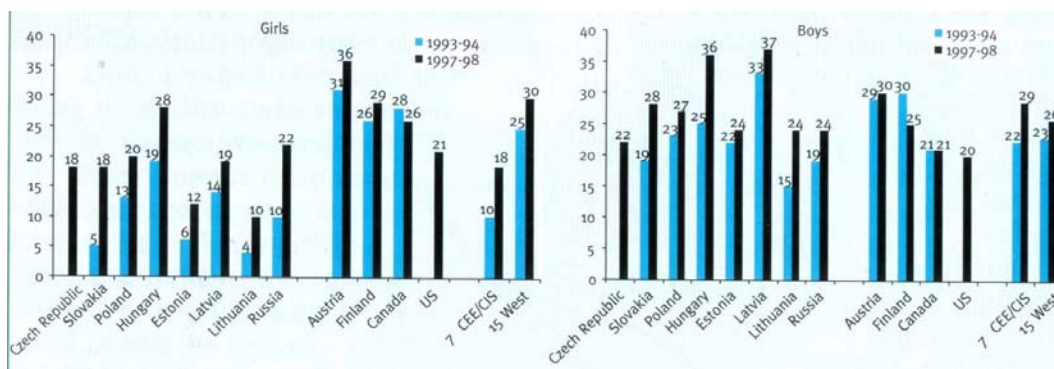
“Jedna cigarete manje dnevno bi mogla smanjiti rizik od raka.”

Elena, 19

“Oni znaju da je ne podržavam što puše, ali ja ih ne pritiskam da prestanu. Ja verujem da je to lična odluka svakog ljudskog bića i da je nemam prava da im namećem svoje mišljenje”

Guntar, 22

Pogledaj grafikon. On pokazuje koliko učenika sa 15 godina kažu da puše barem jednom nedeljno. Jasno je da više mladih dečaka i devojčica puši širom Evrope, Istočne i Zapadne i da je pušenje jednako zastupljeno među dečacima u Centralnoj i Istočnoj, kao i među dečacima u Zapadnoj Evropi, a u nekim zemljama i zastupljenije.

U enici od 15 godina koji puše bar jednom nedeljno, 1993.-1994 i 1997-1998. (u procentima)

Devojke iz Centralne i Istočne Evrope pušile su 1989. godine mnogo manje nego dečaci u njihovim regionu i devojke iz Zapadne Evrope. Od tada, pušenje se proširilo među svim grupama, ali najbrže među devojka. U proseku, u 15 zapadnih zemalja, pušenje barem jednom nedeljno od 1997-1998 prijavilo je 20% više devojaka nego u prethodnom istraživanju četiri godine ranije. U 7 posmatranih zemalja u tranziciji puši 82% više devojaka.

Zašto, po tvom mišljenju, mladi puše? Možda možeš da navedeš više razloga nego što smo mi naveli.

- Zbog imidža (da izgledaju cool)
- Zato što su pod velikim stresom
- Da ostanu vitki
- Da se uklope u svoje društvo

Da li misliš da devojčice imaju različite razloge od dečaka? Ako imaju, koje?

ALKOHOL

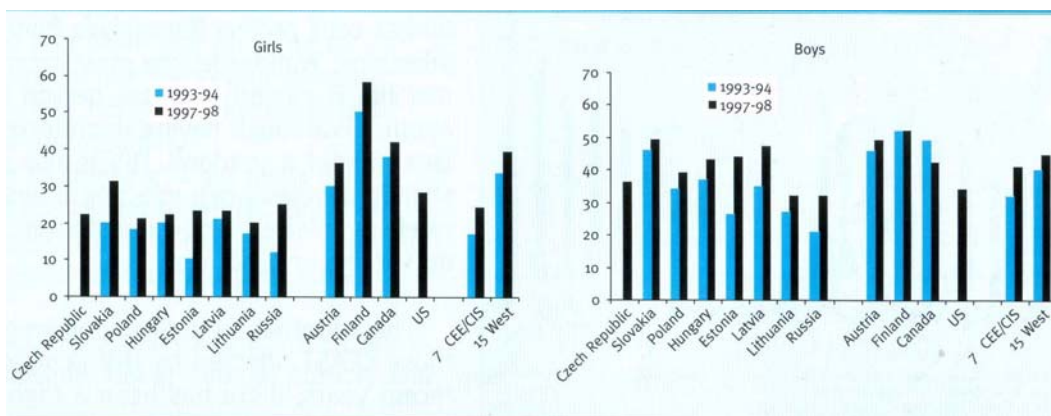
Dugotrajno uzimanje alkohola povezano je sa depresijom kao i sa trajnim oštećenjem jetre i srca. Mi znamo da alkohol može da izazove i trenutne probleme. Alkohol narušava vašu koordinaciju, vašu koncentraciju, čak menja i vašu narav – gubitak kontrole koji može dovesti do nesreća i nasilja.

- *Mladi ljudi su manje otporni od odraslih na štetne posledice alkohola.*
- *Mladi ljudi češće prouzrokuju saobraćajne nesreće u pijanom stanju*
- *Alkohol je jedan od najčešćih uzroka trajne invalidnosti, čak i smrti među mladim ljudima.*
- *Prebrzo ispijanje alkohola izaziva trovanje. Kako nivo alkohola u vašoj krvi raste, dolazi do hemijske reakcije u vašem telu i alkohol izaziva povraćanje ili mučninu i gubitak svesti.*

- Alkohol može da bude uzrok čira u želucu koji može dovesti do unutrašnjeg krvarenja.
- Previše alkohola može dovesti do ciroze jetre. Alkohol zaustavlja rad jetre što znači da prestaje čišćenje svih toksina iz organizma.
- Alkohol otežava mišljenje – možeš učiniti nešto zbog čega bi se kajao.

U enici od 15 godina prijavljuju pijanstvo najmanje dva puta, 1993-1994. i 1997-1998. (u procentima)

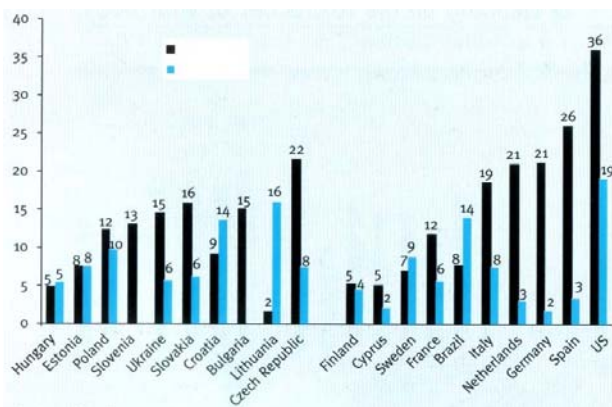
Neki mladi preuzimaju rizik, previše piju, previše često i previše rano i alkoholizam je bolest koja se uvlači među mlade u tvom regionu. Šta znači “piti odgovorno”? Da li misliš da je svako sposoban da pije na odgovoran način? Grafikon pokazuje kako su mladi iz Centralne i Istočne Evrope prijavili pijanstvo barem dva puta. Možeš videti da su brojke porasle između 1993-1994. i 1997-1998.

DROGE

Droga utiče na živote mladih, bogatih ili siromašnih, u zemljama širom sveta. I u tvom regionu mladi ljudi suočavaju se sa drogom i pritiskom koji je bio nepoznat njihovim roditeljima. Za vreme komunizma droga je bilo nedostupna. Putovanja su bila ograničena, granice su bile dobro kontrolisane i lokalne valute nisu vredele na međunarodnom tržištu. Promene izazvane tranzicijom otvorile su region za trgovinu drogom.

Kanabis i teške droge među mladima od 15 i 16 godina, 1995. (procenat relevantne populacije)

Pogledaj grafikon koji pokazuje procenat mladih između 15 i 16 godina koji priznaju da su probali drogu. Da li si iznenađen podacima?

- *Da li misliš da je lako nabaviti drogu u tvojoj zajednici?*
- *Da li je organizovana edukacija o rizicima uzimanja droge?*

HIV/AIDS

HIV je virus koji izaziva AIDS (Stečeni sindrom gubitka imuniteta). Ljudi koji imaju SIDU imaju veoma slab imunitet organizma, njihova tela ne mogu se zaštititi od infekcija. Širom sveta, najčešći način prenošenja HIV-a jedne osobe drugoj je seks bez zaštite (seks bez kondoma). HIV se takođe prenosi deljenjem igala kad se ubrizgava droga ili dobijanjem zaražene krvi putem transfuzije. Ne postoji vakcina niti drugi lek.

Zemlje u tvom regionu bile su među onima koji su imali najmanji broj zaraženih virusom 1999. Poslednjih godina desio se zastrašujući porast u slučajevima HIV-a. Oko 12.000 slučajeva ljudi zaraženih HIV-om bilo je zabeleženo u ovom regionu do 1995. UNAIDAS, organizacija Ujedinjenih nacija koja se bavi ovim pitanjem, ističe da je do kraja 1999. bilo 700.000 takvih slučajeva. Zašto ovaj broj raste?

Droge: Ubrizgavanje droga je glavni uzrok širenja HIV virusa koji izaziva SIDU, posebno u Ukrajini i ostalim zapadnim zemljama Zajednice Nezavisnih Država. U stvari, stručnjaci procenjuju da su četiri od pet najnovijih utvrđenih infekcija u Ukrajini i Rusiji izazvane prenošenjem HIV virusa zajedničkom upotrebom špricova.

- *Da li te iznenađuje da upotreba droga dovodi do porasta broja mladih zaraženih HIV-om?*

- Šta uraditi da se smanji broj mladih koji su zaraženi putem zajedničke upotrebe špriceva i igala?

Možeš razmišljati na ovaj način: “Ja nisam zavisnik od droge, pa ne moram da brinem”. Ima i većih izvora infekcije koji će te više zabrinuti.

Seks: Da, seks je glavni način na koji se HIV prenosi širom sveta. Prolazak kroz pubertet i početak otkrivanja svoje seksualnosti su prekretnice u životu svakog pojedinca. Pošto je tranzicija u tvom regionu počela 1999, mladi se ređe venčavaju, ali češće imaju seksualne odnose u ranijem dobu i imaju više seksualnih partnera. To znači više rizika od infekcija koje se prenose seksualnim putem, kao što je HIV. Ali postoje načini da se zaštitiš. Pogledajmo neke od činjenica i srušimo neke od mitova o HIV-u.

Činjenice

- *Dobar način prevencije širenja HIV-a je uzdržavanje od seksualnog odnosa. To se zove apstinencija.*
- *Ako se kondomi pravilno koriste svaki put kada osoba ima seksualni odnos, oni su gotovo 100% uspešni u zaštiti od HIV-a.*
- *Smatra se da širom sveta 90% zaraženih ne zna da je zaraženo.*
- *HIV se može prenositi zajedničkom upotrebom igala koje se koriste za ubrizgavanje droge. Kada se igle koriste da probodu kožu, mala količina krvi ostaje u ili na igli. Ukoliko je krv osobe zaražene HIV-om, a igla je ustupljena drugom, virus se može preneti na druge.*

Mitovi o HIV-u/AIDS-u

- *Neki ljudi veruju da se SIDA može preneti poljupcima, zagrljajima ili sedenjem pored osobe koja ima virus. Ne može.*
- *Neki ljudi veruju da se virus može dobiti u bazenima, preko telefona ili toaletnih šolja. Ne može.*
- *Neki ljudi veruju da će drugi znati da si zaražen ako samo pogledaš u njih. To nije tačno.*

Možeš saznati više na UNICEF-ovoj internet prezentaciji. Adresa je:

www.unicef.org/voy

- Koliko znaš o seksu? Da li misliš da dobijaš informacije koje ti mogu pomoći da donosiš razumne odluke o svom seksualnom životu?
- Gde je najbolje dobiti te informacije? Pogledaj tabelu na sledećoj strani i razmisli o svakom od ponuđenih izvora informacija. Onda popuni tabelu rangiranjem svakog izvora na skali od jedan do pet u zavisnosti od toga koliko se slažeš sa izjavama na vrhu svake kolone.

1 = Potpuno se ne slažem
2 = Uglavnom se ne slažem
3 = Ne slažem se niti se slažem
4 = Uglavnom se slažem
5 = Potpuno se slažem

	“Dobar i precizan izvor informacija”	“Nije mi neprijatno da koristim ovaj izvor”	“Lako dobijam informacije iz ovog izvora”	“Ovaj izvor je presudan”
Internet				
Prijatelji				
Knjige				
Zajednica				
Roditelji i porodica				
Zdravstvene ustanove				
Škola				
TV/radio, novine				
Omladinski klub				

SADA BOLJE POGLEDAJ NEKE RIZIKE...

... tako što ćeš popuniti “merač rizika”.

Koliko su ozbiljni ovi rizici?

- ❑ Piti puno alkohola
- ❑ Voziti nakon konzumiranja alkohola
- ❑ Plivati nakon konzumiranja alkohola
- ❑ Plivati sam
- ❑ Imati nezaštićen seks sa nekim koga ne poznaješ
- ❑ Imati nezaštićen seks sa nekim koga poznaješ
- ❑ Koristiti "kućne" droge (lepak, benzin, aceton)
- ❑ Uzimati ulične droge (LSD, krek, heroin)
- ❑ Ubrizgavati drogu i deliti iglu sa prijateljima
- ❑ Ubrizgavati drogu i deliti iglu sa strancima
- ❑ Pušenje
- ❑ "Zabavljati" se pištoljima i eksplozivom

1 = Nema rizika od smrti
2 = Mali rizik od smrti
3 = Veći rizik od smrti
4 = Veliki nivo rizika od smrti

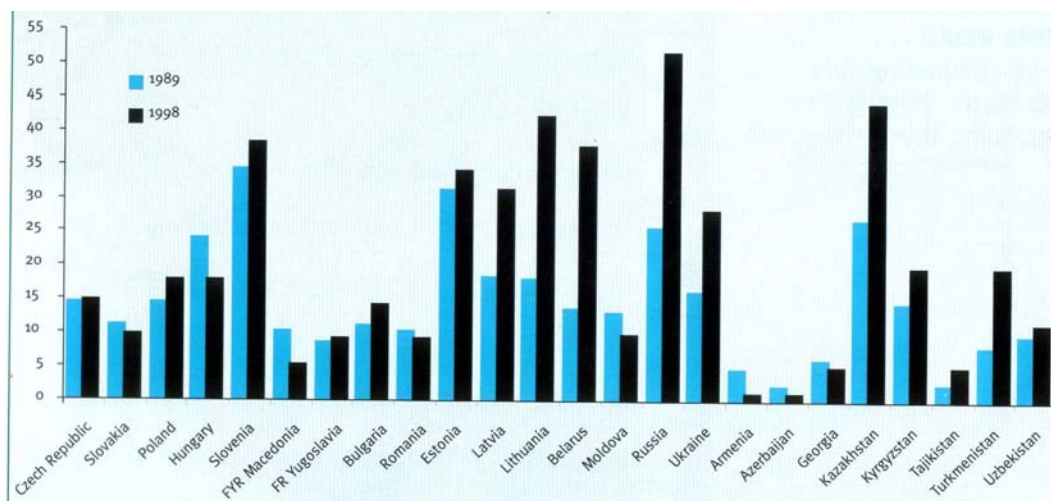
Samoubistvo

Samoubistvo je veći ubica mladih u tvom regionu nego nasilje. Dok su stope ubistava opale poslednjih godina, stope samoubistava nisu.

- Procenjeno je da 5.000 muškaraca i 1.500 žena od 15 do 24 godine u ovom regionu svake godine bude ubijeno – drugim rečima, 15 muškaraca i 5 žena na 100.000 ljudi ne uključujući poginule u ratovima.
- Samoubistva oduzima živote 10.000 muškaraca i 5.000 žena svake godine, 30 muškaraca i 6 žena na 100.000 ljudi.

Sledeći grafikon pokazuje da su stope samoubistava porasle u 16 zemalja između 1989. i 1998. i bile su posebno visoke i rastle su i dalje – u Sloveniji, Estoniji, Letoniji, Litvaniji, Ukrajini i Kazahstanu. Zaista je zabrinjavajuće kada stope samoubistva rastu. Zamisli koliko nesrećan i očajan moraš biti da bi oduzeo sam sebi život. Pre nego što izvrši samoubistvo, svaka osoba bori se sa depresijom i očajem.

Stopa samoubistva među muškarcima od 15 do 24 godine, 1980. i 1998. (na 100.000 stanovnika)

- Zašto se mladi ljudi ubijaju? Šta se može učiniti da se smanje stope samoubistva mladih?

ŠTA MOŽE BITI U INJENO DA SE SPREČE OVI RIZICI?

Ti si, kao mlada osoba, rešenje mnogih rizika koji prete tebi i tvojim prijateljima. U ovu tabelu upiši šta svaka od grupa ljudi može da uradi da bi pomogla da se spreče ovi rizici. U poslednjoj koloni, ostali, razmisli o drugim grupama ili pojedincima koji bi mogli pomoći, omladinska grupa, odrasla osoba kojoj veruješ ...

	Roditelji	Prijatelji	Škola	Zdravstvene ustanove	Ostali
Polno prenosive bolesti					
Depresija					
Narkomanija					
Alkoholizam					
Fizičko ili emotivno zlostavljanje					
Loša ishrana					

Razmisli o tome sa kojim od pomenutih je najlakše pričati i zašto? Da li postoji neko sa kim sigurno ne bi sarađivao? Ako ima, navedi zašto?

Zdravstvena zaštita

Jedan od glavnih principa Konvencije o pravima deteta je da deca i mladi moraju biti sposobni da aktivno učestvuju u odlukama i pitanjima koja utiču na njih. Moraš biti slobodan da izraziš svoje mišljenje i drugi te moraju čuti. Učestvovanjem u stvaranju i organizaciji zdravstvene zaštite mladih možeš poboljšati svoje zdravlje sada, u budućnosti, kao odrastao čovek i, jednog dana, zdravlje i dobrobit svoje dece. Takođe, možeš pomagati da se izgradi isplativiji i efektivniji sistem zdravstvene zaštite.

Za vreme komunizma, svaka osoba imala je pristup zdravstvenoj zaštiti. Ali, to je sama polovina priče. Ove “potpuna” zdravstvena zaštita bila je skoncentrisana na lečenje bolesti više nego na prevenciju. Smatralo se da je zdravlje odgovornost države, a ne pojedinca. Ovaj stav ostao je dok su redovni pregledi smanjeni. Mnogi mladi ljudi imaju manje pristupa zdravstvenoj zaštiti i informacijama za vreme najrizičnijeg perioda. Drugi problem je to što su zdravstvene usluge retko prilagođene mladima.

Zdravstvene usluge prilagođene mladima

- *Poštuj poverenje i privatnost mladih.*
- *Uključuju mlade u kreiranje i organizaciju obezbeđenih usluga.*
- *Obezbeđuje usluge koje su važne za potrebe mladih ljudi.*
- *U kojima rade zdravstveni radnici koji su povezani sa mladim ljudima.*
- *Usluge su besplatne ili dostupne.*
- *Nudi na jednom mestu sve osnovne usluge koje mladoj osobi mogu biti potrebne.*

Navedi **šta je prilagođeno mladima** u okviru zdravstvenih usluga ponuđenih u tvojoj zajednici.

- _____
- _____
- _____

Rezime – kada sve sastavimo...

Razmisli o jednoj rečenici koja bi sumirala ono što misliš o temama u ovom poglavlju...

- Šta zapravo znači “biti zdrav”...
- Rizici po zdravlje koje mladi preuzimaju...
- Opasnosti upotrebe štetnih supstanci...
- Stope samoubistva u mojoj zemlji...
- Zdravstvene usluge prilagođene mladima...

Šta si u ovom poglavlju pronašao kao interesantno ili iznenađujuće?

Pre nego što pređeš na sledeće poglavlje, evo ideje za akciju koju možeš preduzeti...

Akcija

Preuzimanje odgovornosti za svoje zdravlje

- Sada si svesniji nekih od zdravstvenih pitanja i statistika, ali kako možeš pomoći? Prvo, istraživanjem, zamišljanjem da je tebi ili nekom od tvojih prijatelja potrebna pomoć. Gde bi otišao?
- Pogledaj u telefonski imenik ili u novine da li postoje bolnice samo za mlade.
- Da li postoje programi pomoći u kojima su mladi obučeni da razgovaraju sa drugim mladim ljudima o bolestima koje se prenose seksualnim putem ili o drugim zdravstvenim pitanjima?
- Da li postoje savetodavne službe u tvojoj oblasti?
- Navedi imena centara i brojeve telefona ili lokacija u slučaju da tebi ili nekom od tvojih prijatelja ikad budu potrebne neke od ovih usluga:
 - zdravstvena klinika
 - savetodavni centar
 - klinika za bolesti koje se prenose seksualnim putem
 - centar za lečenje alkoholizma i zavisnosti od droge
 - centar za rizične trudnoće
- Da li neki od ovih centara imaju mlade ljude kao volontere? Ukoliko nemaju, da li bi ti bio prvi?

Poglavlje 3

Školske godine

“ Steći obrazovanje je glavni cilj. Ali ono što ja smatram obrazovanjem je šire od njegovog klasičnog značenja. Neophodno je da nastavim da se obrazujem čitav svoj život i da pomažem ljudima, prvo onima koji su ti najbliži a onda i svim ostalima.”

Maija, 21

“Dobar provod sa mojim prijateljima i “dobro obrazovanje” su iste stvari.”

Trava, 16

“ Moraću da završim školu kako god bilo. Bez školskog obrazovanja, ne možeš dobiti čestit posao.”

Nikita, 16

“Obrazovanje nije tako važno. Danas ti je važan samo novac.”

Zhakhongir, 16

Tvoja sposobnost da postaneš zdrava, srećna osoba i aktivan član svog društva u mnogome zavisi od znanja, veština i stavova koje stekneš kada si mlad – tvog obrazovanja. Uspeh ili neuspeh tvog obrazovanja važan je ne samo za tebe, nego i za budućnost tvoje zajednice i zemlje.

Obrazovanje je više od lekcija koje dobiješ u učionici. To znači da imaš priliku da razviješ sve svoje sposobnosti – lične talente i emocije kao i sposobnost da položiš ispit.

Jedan od glavnih principa Konvencije o pravima deteta je da sva deca i mladi ljudi imaju pravo ne samo da prežive, nego da se razvijaju. To znači tvoje telo, tvoj mozak, tvoja osećanja, tvoji odnosi sa drugim ljudima, tvoj osećaj za dobro i loše, tvoja potraga za značenjem i svrhom života, itd. Ova vrsta obrazovanja ne završava se kada dobiješ diplomu.

Tvoj razvoj kao osobe i kao člana društva je jedan proces koji se nastavlja kroz čitav život.

Obrazovanje je nešto što ćeš koristiti čitav svoj život. Razmisli o svim stvarima koje nisi znao kada si bio malo dete a koje se danas čine tako očigledne. Ti se razvijaš – i koristiš sve ono što si vremenom naučio!

UNICEF-ov izveštaj **Mladi u društvima u tranziciji** otkriva veoma veliku raznolikost obrazovanja širom tvog regiona. Postoji više mogućnosti, ali takođe postoji veća nejednakost. Dok će mnogi članovi tvoje generacije imati veće obrazovanje od svojih roditelja, mnogi drugi će imati manje.

U ovom poglavlju bliže ćemo se pozabaviti:

- ☞ Svrhom obrazovanja
- ☞ Formalnim obrazovanjem
- ☞ Neformalnim obrazovanjem
- ☞ Životnim obrazovanjem
- ☞ Napuštanjem škole

Iako je obrazovanje životni proces, ovo poglavlje bavi se obrazovanjem tokom godina školovanja – perioda tvog života kada je obrazovanje, unutar ili van škole, tvoj glavni “posao”.

Šta je po tebi svrha obrazovanja?

Evo nekoliko izjava drugih mladih ljudi o svrsi obrazovanja. Sa kojima se ti slažeš ili ne slažeš i zašto?

Svrha obrazovanja je –

- ona ne postoji. Ne koristi nikakvoj svrsi
- da stekneš moć i obogatiš se
- da se zaposliš
- da pomogneš da svet postane bolje mesto
- da postaneš bolja osoba
- da impresioniram svoje prijatelje

ČETIRI STUBA OBRAZOVANJA

Po UNECO-u (Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu), postoji četiri ključna tipa učenja koji su osnovni. Oni se nazivaju "stubovima" (ili kamenima temeljcima) obrazovanja.

1. Učiti da znaš – dobiti određeno znanje o mnoštvu različitih predmeta učeći mnogo više o nekoliko posebnih predmeta. To takođe znači naučiti kako da otkriješ stvari, kako da analiziraš, kako da iskoristiš ono što već znaš da bi to uklopilo u neku novu situaciju, da stvoriš nešto novo ili da rešiš novi problem.
2. Učiti da radiš – dobiti veliki opseg ličnih veština koji su ti potrebni za život, kao što su sposobnost da komuniciraš sa drugima ili da radiš u timu, kao i neke praktične veštine.
3. Učiti da živiš sa drugima – razviti razumevanje drugih ljudi, priznati da svi mi imamo prava i odgovornosti, učiti da se ophodimo prema drugima kao što bi voleli da se ophode prema nama i da radimo zajedno i rešavamo neslaganja na konstruktivan način.
4. Učiti da budeš – razviti svoje unutrašnje kvalitete, steći sposobnost da živimo svoje živote na način koji se slaže sa onim što zaista smatramo istinito i ispravno.

GRUPNA DISKUSIJA

GDE SE ODIGRAVA OBRAZOVANJE?

Obrazovanje se dešava svugde! Evo tri glavne oblasti:

Formalno – ovo je "zvanično" obrazovanje, kao što su škole i fakulteti.

Neformalno – to su omladinske organizacije, klubovi, grupe u zajednici i druga mesta gde se ljudi skupljaju. Takve institucije ti mogu dati priliku da stekneš određene veštine dok ti ostali daju obrazovanje koje proističe iz toga što si deo grupe koja radi zajedno. Priključiti se takvoj organizaciji je obično tvoja dobrovoljna odluka.

Životno – ovo uključuje ono što naučiš dok si sa svojom porodicom ili prijateljima, čitajući knjigu ili novine, gledajući TV, ili jednostavno šetajući se niz ulicu.

Svaka ova oblast je važna, i daju ti šansu da stekneš raznovrsna iskustva, naučiš razne stvari, ili čak iste stvari na nove načine. Sve ove oblasti se međusobno podržavaju. Ono što učiš u školi će ti pomoći da učiš iz medija. A što naučiš u omladinskoj organizaciji će ti pomoći da učiš u školi.

Razmisli malo o ovoj velikoj definiciji obrazovanja. Sada, razmisli o ove tri oblasti.

Šta si naučio iz ove tri oblasti? Nekoliko mogućih primera dati su u TciškojtabelriD(aj)IJ1.0025 -1.

Oceni od 1 do 5:

1= nisam naučio ništa o ovome u ovoj oblasti

2= naučio sam vrlo malo

3= naučio sam neke stvari

4= naučio sam poprilično

5= ovdje sam naučio najviše o ovome

RAZLIČITI TIPOVI UČENJA	ŽIVOTNO	NEFORMALNO	FORMALNO
Razviti lojalno prijateljstvo			
Sticati znanje i veštine za dobar posao			
Kako koristiti kompjuter i drugu opremu			
Imati dobre odnose sa članovima suprotnog pola			
Primati i davati savete			
Razviti osećaj značenja i svrhe života			
Razumeti kako funkcioniše vlada			
Upoznati nacionalne heroje i glavna dostignuća			
Razviti osećaj vrednosti			
Čitanje, pisanje i osnovi aritmetike			
Razumeti kako funkcioniše ljudsko telo i kako sačuvati zdravlje			
Voditi tim			
Razumeti i rešiti konflikt			
Ostalo			

FORMALNO OBRAZOVANJE: ŠKOLA

Očigledno, ti si neko ko je "školarac", provešćeš puno vremena na jednom mestu...u školi.

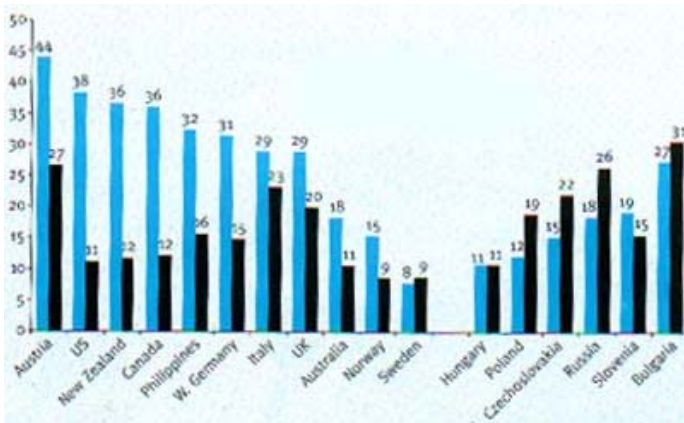
Po Konvenciji o pravima deteta, sva deca i mladi ljudi imaju pravo na slobodno osnovno obrazovanje. I jednaka prava na srednje obrazovanje, uključujući opšte obrazovanje ili stručne škole.

KOLIKO TI JE VAŽNO OBRAZOVANJE?

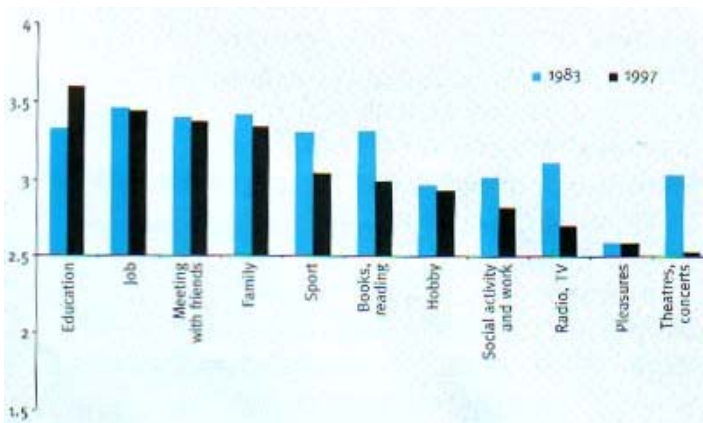
Grafikon pokazuje rezultate istraživanja koje je sprovedeno u ranim godinama tranzicije u šest zemalja Centralne i Istočne Evrope, kao i u devet drugih industrijalizovanih zemalja. Mladi ljudi su pitani šta je potrebno da napreduju u životu. Dobro obrazovanje? Ili znati prave ljude?

Čini se da su, sredinom devedesetih, mladi ljudi u zemljama u tranziciji bili više cinični prema formalnom obrazovanju nego mladi ljudi van regiona.

a za neke ne, zašto je to tako?

- Šta misliš zašto su se tako osećali?
- Da li misliš da se mladi i dalje tako osećaju? Ako je odgovor ne, šta se promenilo? Ako je da, da li misliš da su ostali isti razlozi?
- Ako je to istina za neke mlade,

Pogledajmo rezultate druge ankete, koji su dati u donjem grafikonu. Ovde su mlade iz Letonije pitali da rangiraju različite aktivnosti po važnosti i da uporede odgovore koji su dati 1983. sa onima iz 1997. godine.

Mladi ljudi u Letoniji su 1983. godine stavili obrazovanje na četvrto mesto, iza “posla”, “porodice” i “prijatelja”. 1997. godine obrazovanje je bilo na prvom mestu.

- Kako bi TI rangirao ove različite aktivnosti po važnosti? Obrazloži svoje izbore.

ZAVRŠAVANJE OSNOVNOG OBRAZOVANJA

Komunistički režim, kao i ostale vlade u industrijalizovanom svetu, osigurali su da svako dete ima pristup osnovnom obrazovanju – obrazovanju do 15 ili 16. Ali statistički podaci iz 1989. godine pokazuju da manji broj mladih ljudi iz tvog regiona završava osnovno obrazovanje, što pokazuje tabela.

Šta misliš zašto manji broj mladih završava osnovnu školu?

Evo nekoliko mogućih razloga zašto mladi ljudi napuštaju školu pre nego što završe osnovno obrazovanje. Razmisli o njima, zatim označi polje – “netačno”, “tačno za neke”, ili “tačno za većinu”. Ako misliš da postoje drugi razlozi, dodaj ih na listu. Potom pogledaj one koje si označio kao “tačno za većinu”. Možeš li predložiti neka rešenja za ove probleme, u školi ili van nje?

<i>Nedovoljan broj mladih završava osnovno obrazovanje zato što:</i>	netačno	tačno za neke	tačno za većinu onih koji su napustili školu
Lenji su			
Devojčice su i imaju manje mogućnosti			
Nastavnici moraju da prate zvanični program, zasnovan na starom sistemu			
Potrebna im je dodatna pomoć, a niko nema vremena da im pomogne			
Ono što se mora naučiti nije interesantno, niti korisno za budućnost			
Takmičenje odgovara nekolicini i ne uzima u obzir one koji nisu talentovani			
Pripadaju etničkim manjinama i imaju teškoća sa razumevanjem jezika			

Napuštanje škole

Zašto neki mladi rano napuštaju školu? Možda znaš više razloga od navedenih.

možeš se zaposliti

Koje su mane ranog napuštanja škole? Šta još možeš dodati ovoj listi.

imaćeš manje šansi da nađeš dobro plaćen posao

Možda će te interesovati da znaš da je istraživanje u Češkoj Republici i Slovačkoj pronašlo da obrazovanje danas ima veći uticaj na sumu novca koju ljudi zarade nego što je to bio slučaj u komunističko doba. Drugim rečima, vredi studirati!

Prelazak u srednju školu

Postoji dva glavna tipa srednjeg obrazovanja: u "opštim" srednjim školama koje daju širu i više akademsku vrstu znanja, i u "stručnim" školama koje nude obrazovanje i obuku u vezi sa tržištem rada. Pre 1989. godine, ove stručne škole pripremale su svoje učenike za obezbeđene

poslove u oblastima kao što su industrija ili poljoprivreda. Ali od 1989. godine, mnoge industrije su propale. U isto vreme, stvaraju se nove industrije, naročito servisne industrije, kao što su trgovina, turizam, pravo, restorani itd. Kao što možeš videti u ovoj tabeli, upisivanje u stručne škole je smanjeno od kada je počela tranzicija.

Poha anje opšteg i stručnog/tehni kog obrazovanja, po regionima, 1989 i 1998 (uzorak u procentima, od 15 do 18 godina)

	Opšta srednja škola			Stručna / tehnička		
	1989	1998	Razlika	1989	1997	Razlika
Centralna Evropa	17.0	25.0	8	65.2	63.0	-2
Bivša Jugoslavija	16.9	19.7	3	-	55.6	-
Jugoistočna Evropa	19.7	28.1	8	69.3	31.8	-38
Zemlje Baltika	31.7	42.4	11	39.6	29.5	-10
zapadni deo ZND	26.4	27.5	1	46.7	33.8	-13
Region Kavkaza	35.9	28.8	-7	26.0	12.0	-14
Centralna Azija	37.9	28.7	-9	26.2	12.8	-13

Razlozi za ovu promenu mogu biti da se mladi ljudi:

- nadaju da će nastaviti visoko obrazovanje, pa žele opšte obrazovanje;
- misle da su kursevi koje nude stručne škole suviše specijalizovani;
- misle da sadašnje stručno obrazovanje ne odgovara potrebama novog tržišta rada.

Sa kojim razlozima se ti slažeš? Sa kojim se ne slažeš? Koje druge razloge možeš smisliti koji bi objasnili ovu promenu?

Visoko obrazovanje

Više mladih ljudi u tvom regionu nastavlja visoko obrazovanje – fakultete ili razne više škole – i postoji veći izbor za visoko obrazovanje nego 1989. godine, u privatnim kao i državnim institucijama. Postoje skraćeni “dopisni” kursevi – kursevi koje možeš pohađati od kuće – za mlade ljude koji ne mogu priuštiti ceo fakultetski program ili koji treba da rade dok studiraju. U Sloveniji, na primer, više od 60% studenata koji su pohađali skraćene kurseve radili su 1998. i 1999. godine, u poređenju sa manje od 1% studenata koji studiraju redovno. Da li bi dopisni kurs bio rešenje za tebe?

NEFORMALNO OBRAZOVANJE: omladinske organizacije i klubovi

U mnogim krajevima sveta, mladi ljudi mogu se priključiti raznim omladinskim organizacijama i klubovima. U tvom regionu se, od kada je počela tranzicija 1989. godine, osnivaju mnoge nacionalne i internacionalne omladinske organizacije. Neke ti nude priliku da razviješ određenu veštinu, talenat ili interesovanje koje možda imaš. Druge ti možda nude priliku da upoznaš nove ljude ili da otkriješ nova mesta. Pored toga pomažu ti da razviješ sve svoje sposobnosti na načine na koje to ne možeš uraditi ni u školi ni kod kuće.

Povrh svega, postoje mnogi drugi načini na koje postajemo obrazovani – ne samo u akademskom smislu! Možemo biti beznadežni u matematici ili jezicima, ali briljantni u pevanju ili pisanju. Ili možemo biti talentovani da slušamo ljude i pomažemo im da izlaze na kraj sa problemima.

Da li ti pripadaš omladinskoj organizaciji ili klubu?

Ako pripadaš, šta si naučio ili iskusio što je različito od onoga što si naučio u školi ili u porodici?

ŽIVOTNO OBRAZOVANJE:

tvoj svakodnevni život

Svakodnevni život je važan izvor obrazovanja. Neko ti je pomogao da naučiš da hodaš, da govoriš, i da radiš mnoge stvari o kojima čak više ni ne razmišljaš. Tvoj porodični život treba da ti da osećaj sigurnosti – poverenje da je ljudima stalo do tebe. Tvoji prijatelji su važan deo tvog života, takođe.

Da sada imaš decu, kojih 5 stvari bi trebalo da im ponudiš za uspešan početak njihovog života?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Rezime – kada sve sastavimo...

Razmisli o jednoj rečenici koja bi sumirala ono što misliš o temama u ovom poglavlju...

- Šta mi znači obrazovanje...
- Zašto mi je važna škola...
- Zašto mladi napuštaju školu...
- Neformalno obrazovanje je...
- Životno obrazovanje je...

Šta si u ovom poglavlju pronašao kao interesantno ili iznenađujuće?

Postoji li nešto što sada vidiš drugačije? Ako ima, šta je to?

Pre nego što pređeš na sledeće poglavlje, evo ideje za akciju koju možeš preduzeti...

U ESTVIJU U OBRAZOVANJU ZA ITAV ŽIVOT

- U školi: počni da razgovaraš sa profesorima i drugim zaposlenima o tome kako možete zajedno popraviti uslove: atmosferu, bezbednost, šta i kako biste želeli da učite, itd. Kako možete raditi zajedno da školu napravite boljim mestom za sebe, za mlade kojima je možda teško da dolaze u školu, takođe za vaše nastavnike? Možda ćeš poželeti da još jednom pogledaš aktivnost koja govori o tome zašto malo mladih ljudi završava osnovno obrazovanje.
- Škole ne treba/ne mogu da ponude sve. Pokrenite raspravu o omladinskim organizacijama, klubovima, itd. koji su dostupni u tvom okruženju. Šta oni nude? Koliko košta učlanjivanje? Možda ne postoje tamo gde ti živiš. U tom slučaju, pronađi još informacija o omladinskim organizacijama (nacionalnim i internacionalnim) koje mogu po tvom mišljenju, nešto važno da ponude. Kontaktiraj ih da bi proverio kako da osnuješ lokalnu grupu u tvojoj okolini.
- Kod kuće ili sa tvojim prijateljima: razmisli i prodiskutuj o vrstama poruka koje dobijaš od medija o raznim delovima tvog života. Možeš izabrati dve ili tri različite vrste medija (TV, radio, knjige, časopisi, ulični poster, itd.), i analiziraj na koji način oni gledaju na pitanja koja su ti važna. Na primer, kakve slike se koriste za reklamiranje cigareta i alkohola? Šta misliš o načinu na koji su mladi ljudi prikazani u TV programima ili u novinama? Da li misliš da mediji nude korisne, tačne informacije za i o mladim ljudima? Pitaj druge šta misle?

Poglavlje 4

ZAPOŠLJAVANJE

“Konsultovala bih tržište rada i agencije za zapošljavanje kao poslednju opciju. Prvo bih koristila lične kontakte. “

Ivana, 24

“Na početku karijere roditelji mogu igrati važnu ulogu. Na primer, veze roditelja mogu pomoći mladom čoveku da nađe posao.“

Dagmar, 23

Ti si deo prve generacije, od pada komunizma, koja izlazi iz škole i traži posao na tržištu rada. Pre nego što je tranzicija počela, 1989, nezaposlenost je bila virtuelna, i mladi ljudi koji su završavali školu ne samo da su imali zagarantovan posao, već su bili obavezni da rade. Oni koji nisu radili smatrali su se «parazitima». Ovaj sistem je pružao mladima stabilnost, prihode i druge beneficije, kao što su zdravstveno i penziono osiguranje i, vrlo često, rešenje stambenog problema. Međutim, imali su malo ili nimalo mogućnosti da biraju karijeru. Od kad je počela tranzicija, stvari su se promenile. Mnogi mladi ljudi grabe nove mogućnosti koje im se nude, ali mnogi se suočavaju sa novim problemom – nezaposlenošću.

Mnoge stare fabrike su zatvorene ili imaju višak radne snage. Neke nove firme otvorene su i potrebni su im ljudi sa nekim novim veštinama i talentima. Dok po mn0.0j il,021že gen 1060

U ovom poglavlju razmotrićemo sledeće:

- nezaposlenost mladih
- diskriminaciju
- različite tipove zaposlenja
- tržište rada i centre za zapošljavanje
- samozapošljavanje mladih
- zadovoljstvo poslom

NEZAPOSLENOST MLADIH

UNICEF-ov izveštaj, **Mladi u društvima u tranziciji**, sadrži dosta podataka o tome šta mladi u tvom regionu rade. Od 65 miliona mladih uzrasta 15-24 u 1998., oko 26 miliona (41 %) školuje se; 21 milion (32%) je zaposlen i 18 miliona (27%) nije ni na školovanju niti su zaposleni.

Od tih 18 miliona, oko 8 miliona registrovani su kao nezaposleni – aktivno traže posao. Ostalih 10 miliona ne traže uopšte posao – nisu formalno zaposleni, a nisu ni registrovani da traže posao. To je mnogo ljudi, i mi apsolutno nismo sigurni šta oni rade i kako preživljavaju.

Ovaj novi fenomen nezaposlenosti može biti pravi šok za mlade ljude koji pokušavaju da započnu svoj radni vek.

Nezaposlenost mladih 15 – 24 i opšta nezaposlenost, 1998. (u procentima)

Zemlja	Mladi	Opšta	Razlik
Češka Republika	6,9	4,2	2,7
Slovačka	20,4	11,1	9,3
Poljska	23,3	10,6	12,7
Mađarska	13,5	7,8	5,7
Slovenija	17,4	7,1	10,3
Hrvatska	31,4	9,9	21,5
BJR Makedonija	70,9	34,4	36,5
SR Jugoslavija	61,1	18,5	42,6
Bugarska	32,2	14,0	18,2
Rumunija	18,3	6,3	12,0
Estonija	15,7	9,9	5,8
Letonija	25,5	13,8	11,7
Litvanija	22,2	13,3	8,9
Rusija	26,8	13,3	13,5
Gruzija	27,5	14,3	13,1
Azerbejdžan	46,4	23,3	23,1
Kirgistan	37,3	27,2	10,1
Tadžikistan	33,2	19,6	13,6
CIE/ZND - 18	29,5	14,4	15,1
Nemačka	10,7	9,9	0,8
Francuska	29,0	12,6	16,4
Italija	33,6	12,4	21,2
Španija	39,2	20,9	18,3
UK	13,6	7,1	6,5
EU - 15	21,2	10,8	10,4

Naravno, nezaposlenost pogađa takođe i odrasle – možda baš tvoje roditelje ili neke druge odrasle koje znaš. Ali, ako pogledaš tabelu na prethodnoj strani, videćeš da je stopa nezaposlenosti mladih, u proseku, dva puta veća od ukupne stope nezaposlenosti u 18 zemalja u tranziciji.

SUO AVANJE SA RAZLI ITIM IZAZOVIMA

Mlade žene se suo avaju sa nedostacima

Stopa zaposlenosti mladih žena je uglavnom niža od stope zaposlenosti mladih muškaraca. Više devojaka od momaka nije ni u školi ni na poslu. Šta one rade? Mnoge žene su još vrlo mlade kada rode prvo dete, a broj vanbračno rođene dece je porastao poslednjih godina. Znači, neke od ovih mladih žena možda su i majke koje podižu decu (moguće samostalno). UNICEF-ov izveštaj nalazi dokaze da su poslodavci manje raspoloženi da zaposle ženu sa decom. A one žene koje rade zarađuju manje od muškaraca i imaju manje šanse za unapređenje.

“Još uvek postoje oglasi u mojoj zemlji, u kojima je kao jedan od kriterijuma za posao – biti muško. U inostranstvu, to bi se smatralo diskriminacijom.”

Ivana, 24

“Radila sam za privatnu firmu i veoma sam se bojala da će me otpustiti kad dođe beba. Naprotiv, puno su mi pomogli, i mogu da se vratim na posao kad god budem htela.”

Olga, 19

“Izgubila sam posao zbog bebe. Imala sam veoma dobar posao, ali kad sam zatrudnela, rekli su mi da će me otpustiti čim im zakon to dozvoli.”

Lessi, 21

Da li misliš da mlade žene u tvojoj zemlji imaju podjednake šanse kada je u pitanju:

- *Dobijanje posla kao i mladi muškarci istih kvalifikacija i iskustva?*
- *Iste šanse za napredovanje kad dobiju posao?*
- *Jednaka plata za isti posao?*

Da li možeš da se setiš još nekog razloga zašto je veći broj žena nezaposlen?

Izazovi sa kojima se suočavaju mladi muškarci

Naravno, činjenica da se mlade žene suočavaju sa problemima pri traženju posla, ne znači da se mladi muškarci ne suočavaju sa velikim izazovima. Šta misliš, koji su to konkretni izazovi sa kojima se suočavaju mladići u potrazi za poslom? Da li misliš da je njima teže da se nose sa nezaposlenošću?

Na koji način na njihove napore da nađu i zadrže posao utiču društveni nemiri i ratovi koji su se dešavali u tvom regionu? Razmisli o efektima služenja vojnog roka, na primer. Može li ovo pomoći mladom čoveku da nađe bolji posao u životu, ili to jednostavno odlaže njegov napredak od škole do zaposlenja?

Manjine i mladi sa hendikepom

Napori da se prava manjina stave na dnevni red u tvom regionu, u porastu su. Nedavna studija Međunarodne organizacije rada, na primer, skreće pažnju na skromnu perspektivu etničkih manjina, kao što su Romi u Centralnoj i Jugoistočnoj Evropi, Turci u Bugarskoj, takozvane «male nacije» u Ruskoj Federaciji, ili Rusi koji žive van Ruske Federacije. Postoje takođe dokazi da mladi ljudi iz etničkih manjina trpe nepovoljan položaj u pogledu zaposlenja. U Estoniji, na primer, istraživanje tržišta rada u 1998. govori da je dugoročna nezaposlenost mnogo veća među mladima koji nisu Estonci. U Mađarskoj, veliki broj društvenih istraživanja nalazi da mladi Romi naročito teško nalaze uporište u tržištu rada.

Etničke manjine nisu jedina manjina koja se suočava sa nepovoljnim položajem. Mladi ljudi sa zdravstvenim problemima i hendikepima takođe su podložni diskriminacijama. Diskriminacija bilo kog tipa – prema ženama, a i devojka, prema etničkim manjinama i prema onima sa hendikepima – moraju biti iskorenjeni na svakom nivou, od vladajuće politike do akcija i stavova svake individue.

Da li si nekad osetio da si diskriminisan? Da li znaš neke mlade ljude koji su žrtve diskriminacije, naročito u njihovoj potrazi za poslom?

PORODICE, POSLOVI I TEŠKE ODLUKE

Priča o Ani i Marku

Izbori koje pravimo često utiču na živote i prava drugih ljudi. Ovo je igranje uloga za vas, o devojci i momku koji donose neke važne odluke o životu. Ove odluke podrazumevaju mnogo više od traženja posla – one se odnose i na neka druga pitanja koja smo razmatrali do sada.

INSTRUKCIJE

Odlučite među sobom ko će da igra “Anu“, “Marka“ i “roditelje“. Glumci treba da pročitaju situaciju opisanu ispod i zamisle da su oni te osobe. “Ana“ i “Marko“ mogu izabrati da sede na stolicama nasuprot jedno drugom ili da stoje i hodaju okolo. Svi ostali treba da gledaju i posmatraju.

Ponekad igranje uloga može biti veoma teško iskustvo za one koji učestvuju u tome. Čim oni završe, uvek tražite od glumaca da “izađu“ iz svojih uloga – ovo znači da kažu svoja prava imena i koliko imaju godina. Zatim ih pitajte kako se osećaju povodom ovog iskustva. Možete onda vi dati svoj komentar o tome šta se dešavalo. Potom možete imati zajedničku diskusiju o problemima koji su uključeni u igranje uloga ili možete tražiti od ljudi koji su igrali “Anu“ i “Marka“ da zamene uloge i sagledaju istu situaciju sa gledišta druge osobe. Posle toga, pozovite ih da «izađu» iz uloga i pratite istu proceduru povratne informacije i komentara. Zatim, prodiskutujte pitanja koja slede na nivou cele grupe.

SITUACIJA

Ana ima 16 godina. Upravo je otkrila da je trudna. Otac deteta je Marko. On ima 18 godina i napustio je školu da bi radio u rudniku. Ana je oduvek mislila da će se ona i Marko “jednog dana“ venčati i imati decu. Ana je rekla Marku da je trudna i da želi da zadrži bebu i uda se. Marko je rekao da će je oženiti jedino ako i ona napusti školu i nađe posao, kako bi mu pomogla u svim troškovima bračnog i roditeljskog života. Ana je oduvek želela da postane učiteljica.

Roditelji: Ne podržavaju Anu da nastavi školu i rodi bebu. Oni žele da ona "preuzme odgovornost" za "ono što je uradila" i misle da ona treba da nađe posao i prihvati "velikodušnu" ponudu i da se uda za Marka, koji se složio da će podržati i nju i dete, pod uslovom da i ona nađe posao. Roditelji misle da ako ona želi da oстане u školi, mora da abortira.

Marko: On je napustio školu, pa zašto ne može i ona? On nije želeo da napusti školu, ali njegova porodica je jako siromašna. Potrebna im je finansijska pomoć. On misli da ako ona želi da zadrži bebu i bude majka, onda mora da bude odgovorna i pomogne mu u troškovima oko deteta. On razume da Ana ima snove o budućnosti. Ima i on svoje snove. Njegova želja je da bude doktor, i on misli da ako

“DOBRI“ POSLOVI I “LOŠI“ POSLOVI

Kako ti, kao mlada osoba, odlučuješ o karijeri koja je prava za tebe i koja će ti omogućiti siguran posao u budućnosti? Da li želiš da nađeš posao “za ceo život“? Mnogi mladi su podjednako zabrinuti zbog vrste posla koji će naći, i da li će uopšte naći posao. Neki tipovi posla – kao što je npr. čišćenje – mogu izgledati neprivlačno. Šta bi radio ako bi jedini posao koji možeš naći bio “nižerazredni“, daleko ispod tvojih očekivanja?

- Ostati nezaposlen – sve drugo je bolje nego raditi taj posao.
- Ne prihvatiti posao i živeti na ulici – bar mi neće trebati puno novca za život.
- Prihvatiti posao – bolje išta nego ništa.

Iskoristiti maksimalno “loš“ posao

Zamisli da si odlučio da prihvatiš posao. Kako možeš najbolje iskoristiti tu situaciju?

Odaberi tri tvrdnj

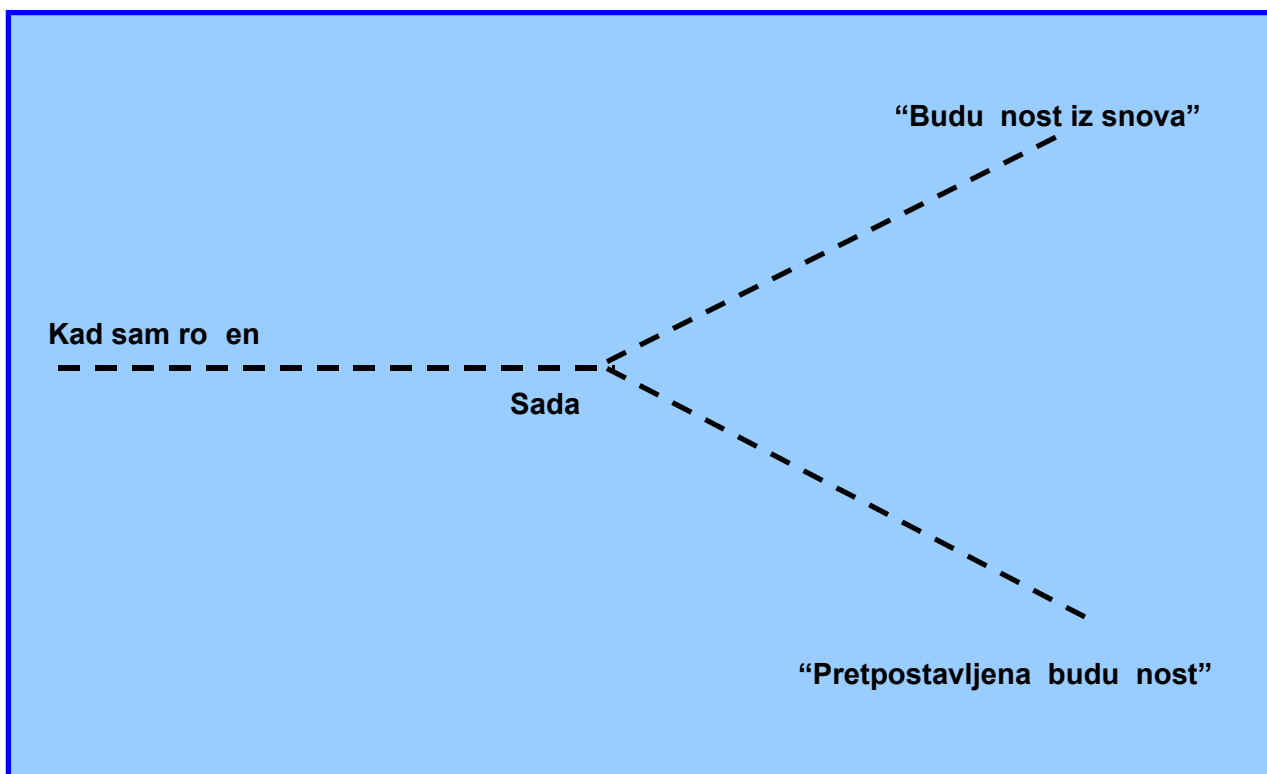

Razmisli o svojoj “budućnosti iz snova”. Da li je to zaista samo san, ili može biti i realnost? Napiši stvari koje treba da se dogode da bi tvoj san postao realnost. Koliko od ovoga bi trebalo da bude “sreća” a koliko tvoj “naporan rad”?

Sada napiši korake duž puta tvoje “pretpostavljene budućnosti”. Da li ovaj put izgleda depresivan ili samo realističan? Pogledaj ponovo i pokušaj da dodaš nekoliko dobrih stvari o tvojoj “pretpostavljenoj budućnosti”.

Uporedi šta si napisao na ta dva puta. Nacrtaj treću liniju, negde između ove dve, koja pokazuje korake koje bi mogao da preduzmeš da bi približio ova dva puta. Razmisli malo o ovom srednjem putu i tome kako, realno, možeš da se krećeš napred ka budućnosti kakvu bi želeo. Napiši korake potrebne da bi to postigao. Šta sada misliš? Šta ti je potrebno da uradiš da bi postigao taj srednji put?

Kakva vrsta edukacije ti je potrebna? U kakve aktivnosti bi sada trebalo da si uključen, koje bi ti pomogle da stekneš znanje, veštine i stavove potrebne za željenu karijeru?

ISKORISTITI NAJBOLJE TRŽIŠTE RADA I NJIHOVE USLUGE

Ako tražiš posao, koji od ovih metoda bi koristio, i zašto?

- Tržište rada
- prijatelji i rodbina
- otići ili pisati direktno poslodavcu
- oglasi

Od ovih metoda, koji nikako NE bi koristio? Zašto?

Novi programi za zapošljavanje pojavili su se u svim zemljama u regionu. Dok postoji nekoliko službi specijalno orijentisanih na mlade, nacionalno tržište rada nudi različite programe usluga i treninga za nezaposlene ljude, svih uzrasta. Ipak, nedostaje im i osoblja i sredstava.

Da li si nekada bio na Tržištu rada? Možda im možeš pomoći da se bolje adaptiraju potrebama mladih koji traže posao! Deo “Akcija“ na kraju ovog poglavlja je pripremljen tako da ti pomogne da to i uradiš.

SAMOZAPOŠLJAVANJE MLADIH: PREDUZETNIŠTVO U PORASTU

Ukoliko nema dovoljno poslova ili ti nijedan ne odgovara – da li bi razmotrio mogućnost da sam počneš neki biznis? Velike promene na tržištu rada, porast nekih novih vrsta poslova i porast stope nezaposlenosti, značili su da sve više i više ljudi biraju samozaposlenje i postaju «svoje gazde».

Da li misliš da bi ikad mogao da pokreneš neki privatni posao? Šta bi bile prednosti pokretanja svog posla, u poređenju sa tim da radiš za nekog drugog?

Šta bi bili nedostaci?

Pokretanje privatnog posla može da se čini kao relativno lako – ali mnogi poslovi upadaju u probleme ili propadaju. Jedna od glavnih teškoća je znati kako razvijati i voditi posao bez ulaska u dugovanja. Zamisli da pokušavaš da pokreneš neki posao zajedno sa prijateljima.

Ovde su neka pitanja koja bi mogli da prodiskutujete:

Kakav posao bi želeo da pokreneš?

Kakav biznis bi bio koristan u tvojoj zajednici/društvu?

Kome bi koristio?

Da li u tvojoj zajednici već postoji takav biznis? Kakva je konkurencija?

Šta ti je potrebno da bi počeo?

Prostor? Oprema? Novac? Ljudi?

Kakve veštine su ti potrebne, a trenutno ih nemaš?

Kako i gde bi se oglašavao?

Šta bi vođenje posla značilo za tvoj privatni život? Da li bi više uticalo na tvoje slobodno vreme (porodica, prijatelji), nego da radiš za nekoga? Da li bi bilo više ili manje stresno?

ZADOVOLJSTVO POSLOM

Šta misliš, koliko će ti posao biti važan u životu? Koliko je važno da budeš zadovoljan poslom? Ovo su neke od stvari koje bi mogle biti važne. Rangiraj ih na skali od 1 do 5.

☐ <i>velika plata</i>	1 - uopšte mi nije važno
☐ <i>siguran posao</i>	2 - malo je važno
☐ <i>dobar timski duh</i>	3 - nisam siguran
☐ <i>putovanja</i>	4 - važno mi je
☐ <i>prilike da srećem puno ljudi</i>	5 - veoma mi je važno
☐ <i>“važan” posao u očima drugih</i>	
☐ <i>lako obavljati rutinske poslove</i>	
☐ <i>uzbudljiva atmosfera</i>	
☐ <i>sam svoj šef</i>	
☐ <i>besplatno ili jeftino zdravstveno osiguranje</i>	
☐ <i>besplatno ili jeftino dečje osiguranje</i>	
☐ <i>službeni automobil</i>	
☐ <i>posao u kom zaista mogu pomoći drugim ljudima</i>	

REZIME – kada sve sastavimo...

Razmisli o jednoj rečenici koja bi sumirala ono što misliš o temama u ovom poglavlju...

- Nezaposlenost mladih u mojoj zemlji ...
- Prevenirica diskriminacije ...
- Stvari o kojima treba da mislim traže i različite tipove poslova ...
- Šta tržište rada treba da mi obezbedi ...
- Samozapošljavanje mladih ...
- Šta zadovoljstvo poslom zna i za mene ...

Šta ti je bilo interesantno u ovom poglavlju?

Da li sada nešto posmatraš drugačije? Ako da, šta?

Akcija

POMOZI LOKALNOM TRŽIŠTU RADA I SEBI SAMOM

- Napravi listu lokalnih mogućnosti za trening, centara i službi za zapošljavanje i mesta gde se poslovi oglašavaju. Vidi da li ti nešto od ovoga može pomoći da napreduješ prema karijeri koju bi želeo, ili ti mogu dati neku interesantnu ideju o tvojoj budućoj karijeri.
- Ako nađeš neki interesantan program za mlade ljude, nemoj zadržati informaciju za sebe! Uveri se da i tvoji prijatelji znaju za to.
Uspostavi kontakt sa lokalnom službom za zapošljavanje i proveriti šta nude mladim ljudima. Da li postoje neki načini da oni više učine za mlade u tvojoj zajednici? Da li postoji način da im ti pomogneš da zadovolje ove potrebe?

Poglavlje 5

Konflikt sa zakonom

“Uživam u krađi, volim to da radim.”

Milan, 17

“Počeo sam zato što sam mislio da me je moja porodica videla kao propalicu i govorila da nisam dobar ni za šta. Kasnije sam počeo da uživam u tome i bilo mi je potrebno više novca.”

Petr, 19

“Možeš sastavljati kraj sa krajem, ali kakav je to život? Ne možeš sebi priuštiti mnogo stvari, zabavu, kvalitetne cipele i odeću – moraš biti veoma skroman.”

Jarda, 16

Ko još nije doneo lošu odluku? Svi mi pravimo greške i većina uči iz njih. Svi mi radimo razne stvari na granici kršenja pravila, posebno kada smo mladi. Većina dece i mladih znaju da krše pravila države, zakone i ponekad mali broj njih nastavi da se bavi kriminalom.

Pre 1989 prestupničko ili nezakonito ponašanje bilo kakve vrste bilo je veoma neobično u tvom regionu i retko je tolerisano. Registrovane stope kriminala uglavnom su bile niske, ponekad veoma niske u poređenju sa onim u razvijenim zemljama. Ali, u **Mladima u društvima u tranziciji** otkriveno je da su stope kriminala porasle od početka tranzicije uključujući prekršaje koje su počinili mladi ljudi. Dok su ove stope i dalje niske u poređenju sa drugim zemljama, jasno je da tranzicija (radikalna promena koja se oseća u vašim zemljama) nekim ljudima pada teško. Postoje mnogi razlozi zbog kojim ljudi imaju u teškoće sa zakonom, ali porast stopa kriminala znak je ozbiljnih problema u društvu. A ti, kao mlada osoba, možeš igrati važnu ulogu u poboljšanju svog društva.

U ovom poglavlju obratićemo pažnju na:

- ☞ Šta je to kriminal? Zašto ga je sve više?
- ☞ Vrste kriminalnih radnji
- ☞ Potraga za rešenjima
- ☞ Sistem maloletničkih prava

Sve je više prestupa mladih

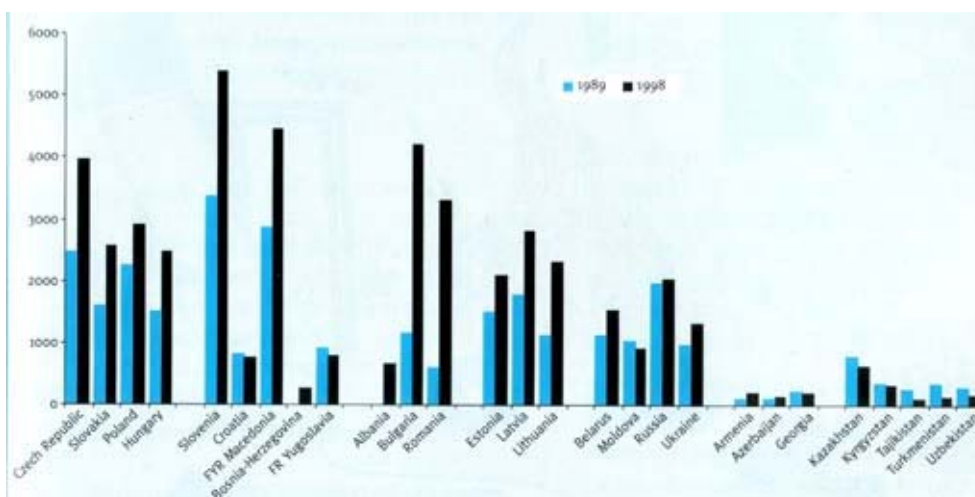
Grafikon pokazuje kako raste broj maloletničkih prekršaja. Možda ti nije poznat termin “maloletnički kriminal”. Ovo u osnovi znači prekršaji koje čine mladi od 14 do 18 godina.

Pogledajmo ovaj grafikon za trenutak. Pokazano je da:

- Stope maloletničkih prekršaja rastu ili su u porastu od 1989.
- Najveći porast zabeležen je u zemljama gde su stope bile već visoke u 1989.
- Stope prekršaja opale su u državama gde su bile niske 1989.

Razgovor u grupi

- Možeš li se setiti nekog razloga iz kojeg se čini da je stopa prekršaja mladih u porastu u nekim zemljama u poređenju sa onima u tvom regionu?

Stope maloletni kog kriminala, 1989. i 1998.

ŠTA JE KRIMINAL, I KAKVI PREKRŠAJI SE PRAVE?

Šta je tačno kriminalno delo? Šta se smatra kriminalnim delom u tvojoj zajednici? Šta ti smatraš kriminalnim delom?

Promenljiva priroda kriminala

Maloletnički kriminal nije postao samo češći u tvom regionu tokom tranzicije, već je promenio i svoju prirodu. Prekršaji ili prestupi prema svojini – vandalizam, krađa po prodavnicama, provale itd. predstavljaju više od dve trećine maloletničkih prestupa u svim zemljama u kojima su dostupni statistički podaci. Međutim, i nasilnih prestupa mladih je sve više u mnogim zemljama. Broj ubistava, silovanja, napada koji za posledicu imaju trajnu invalidnost i teških telesnih povreda koje su počinili maloletnici porastao je u većini zemalja za koje imamo statističke podatke. U nekim zemljama porast nasilnih maloletničkih prestupa je bio u većem porastu nego prestupi prema svojini.

Da li znaš vrste prekršaja koje čine mladi u tvojoj zemlji i u zajednici gde živiš?

Navedi različite vrste prekršaja koje se dešavaju u tvojoj zajednici.

Vrsta prestupa	Koliko je verovatnoća da će mladi počiniti ove prekršaje?	Koliko su ozbiljni ovi prekršaji?

1 = uopšte nije verovatno
2 = nije verovatno
3 = nije sigurno
4 = verovatno
5 = veoma je verovatno

Pogledaj odgovore sa ocenama 4 i 5. Zašto mladi čine ove prekršaje? Šta se može učiniti da mladi prestanu da krše zakone? Kakav uticaj imaju mediji na mlade? Koliko su ozbiljni ovi prestupi? Možeš ih ovako rangirati:

1 = uopšte nisu ozbiljni
2 = malo su ozbiljniji
3 = nisam siguran
4 = ozbiljni su
5 = veoma su ozbiljni

Razgovor u grupi

- Da li bi tvoji roditelji ili drugi odrasli koje poznaješ rangirali ove prestupe kao ti kada su bili tvojih godina?
- Ukoliko misliš da bi neki rezultati bili različiti, navedi koji.
- Šta čini prekršaj ozbiljnim?
- Da li smatraš da je prestup ozbiljan u zavisnosti od toga prema kome je počinjen?

ŠTA MISLIŠ, ZAŠTO MLADI KRŠE ZAKON?

Šta misliš, zašto mladi krše zakon? Dok neki mladi čine ponešto loše s vremena na vreme, drugi stalno imaju problema sa zakonom. Zašto?

Prona imo smisao pojmu zajednica

U toku velikih promena u društvu, koje su se desile u tvom regionu od 1989, veća je verovatnoća da će mladi biti u konfliktu sa zakonom. Celo društvo pokušava da se prilagodi novim uslovima i stari stavovi i načini rada sukobljavaju se sa njima. Porodice su pod pritiskom i u školama se oseća manjak nastavnčkog osoblja i finansijskih sredstava. U vremenu koje zbunjuje, više mladih traži osećaj “povezanosti” ili “pripadanja” stvaranjem bandi.

Na žalost, želja za pripadanjem “zajednici” može neke mlade dovesti do kršenja zakona. Verovatno je da mladi koji pripadaju bandama čine prekršaje često u pijanom stanju. Bande mladih privlače pažnju odraslih koji ih koriste za svoje kriminalne radnje. Šta misliš da reč zajednica znači? Grad u kome živiš, tvoje susedstvo i svi ljudi koji tamo žive su tvoja zajednica. To je mesto gde si rođen i znaš većinu ljudi. Možeš biti uključen u aktivnosti sa svojim susedima. Možeš imati “osećaj pripadanja” što znači mnogo više od imena ulice u kojoj živiš. Možeš biti član nekog sportskog kluba, kluba mladih ili neke druge organizacije. To je takođe zajednica. Skoro si se preselio iz svog komšiluka? Ukoliko si izbeglica, ili ukoliko si morao da se preseliš na neko drugo mesto u svojoj zemlji da bi pobeo od nasilja i siromaštva, može ti biti teško da se integrišeš u novoj sredini.

Kako ljudi razvijaju osećaj pripadanja novoj sredini? Važno je da osećaš da pripadaš zajednici, bilo da je to grupa ljudi iz tvog susedstva ili sportski klub. Ovaj “osećaj pripadanja” je važan – ti si važan deo zajednice u kojoj živiš. Imaš uticaj na nju. Možeš odabrati da imaš pozitivan uticaj i da pomažeš ostalim drugarima svojim primerom. Možeš li smisliti načine za stvaranje osećaja pripadnosti za sebe, ili za nekog drugog ko je tek došao u tvoje susedstvo?

Šta su “vrednosti”?

“Vrednost” je ono u šta duboko veruješ, a tiče se tvojih principa, tvog viđenja dobrog i lošeg. Ukoliko vam je novac vredniji od zdravlja, rizikovaćemo svoje zdravlje zbog novca. Ukoliko poštuješ tuđu imovinu, onda je nećeš uništavati. Ukoliko poštuješ tuđe osećaje, onda nećeš provocirati i mučiti druge. Konflikti često nastaju kada ljudi imaju različite vrednosti. Koje vrednosti su važne u tvom životu? Da li postoje univerzalne vrednosti koje svi treba da poštuju? Šta potvrđuje da se oni poštuju? Koja je uloga zakona? Mogu li zakoni sami po sebi garantovati poštovanje vrednosti? Šta je još potrebno? Odakle nastaju tvoje vrednosti? Ko ti je pomogao da ih razviješ? Da li se one menjaju kako rasteš? Koje su najveće vrednosti u tvom životu? Rangiraj sledeće vrednosti po važnosti u tvom životu.

- tvoja imovina
- tvoji prijatelji
- tvoja porodica
- tvoja uverenja
- tvoje obrazovanje
- tvoje zdravlje
- tvoj spoljašnji izgled
- tvoj novac
- tvoj _____

(možda smo izostavili nešto što ti je važno, navedi to)

Potražimo rešenja

KONFLIKTI

Nekada možemo doći u konflikt sa zakonom zato što smo napeti, frustrirani ili besni. Da smo se ranije pozabavili našim osećanjima, možda bismo mogli izbeći ovu nevolju. Kada se desi nešto zbog čega smo zaista uznemireni, da li na neki način možemo izbeći povređivanje drugih ili konflikt sa zakonom?

Koriš enje etiri stuba za rešavanje konflikta

Razmisli o konfliktu – posebno o neslaganju sa drugom osobom – u kome si sada ili u kome si skoro bio.

U iti da znaš

Kako bi opisao ovaj konflikt? Da li postoji nešto što ne razumeš o njemu – nešto za šta ti je potrebno više informacija? Ukoliko je tako, kako možeš pronaći informaciju koja ti je potrebna? Zamisli da pređeš na drugu stranu ovog konflikta i da se nađeš u koži druge osobe. Kako ta osoba vidi isti problem?

U iti da radiš

Ukoliko se zapitaš, “da sam znao kako”... – koje bi reči nedostajale? Reči koje nedostaju su verovatno veštine koje moraš da razviješ da bi rešio konflikt. Kako možeš steći ili razviti te veštine? Kako ćeš svoje veštine pravilno iskoristiti?

U iti da živiš sa drugima

Zašto druga osoba ima različito gledište ili se ponaša tako kako se ponaša? Kako možeš objasniti svoje gledište, a da ne povrediš tuđa osećanja? Seti se rešenja gde se niko od vas ne oseća poniženim ili primoranim da se vrati na najbitnije detalje konflikta. Da li postoji rešenje koje dokazuje da se bolje razumete?

U iti da budeš

Kada smo u sukobu, mogu na nas uticati naše misli, kao što su:

- *“Ne želim da izgledam glup ili slab pred svojim prijateljima.”*
- *“Pogrešio sam, ali ukoliko priznam grešku, niko me više neće poštovati”.*
- *“Ljudi mi govore da to ne treba da radim – ali mene niko ne sluša – zbog toga će me primetiti”.*
- *“Ponekad nam odrasli popuju o dobrom i lošem ali se ne ponašaju u skladu sa svojim rečima, pa zašto bih ja?”*
- *“Ukoliko ne pokažem da sam jak, svi će me gaziti. To moram učiniti da bih sačuvao svoje dostojanstvo.”*

Da li si ikada ovako razmišljao? Kako možeš rešiti konflikt a da to zaista bude fer? Da li želiš da priznaš da si i ti delom odgovoran za problem? Kako to možeš priznati bez straha da će te druga osoba “napasti”? Kako možeš ubediti drugu osobu u svoje dobre namere?

Pomo drugima u rešavanju konflikta

Veštine za rešavanje konflikta vredan su alat koji ćeš koristiti u toku života. Korišćenje četiri stuba je jedan od pristupa da se pomogne u rešavanju problema. Postoje i drugi pristupi kao što je posredništvo – okupljanje svih koji su uključeni u konflikt da porazgovaraju o međusobnim razlikama. Različite situacije zahtevaju različite pristupe.

Koje stvari treba uzeti u obzir kada pokušavaš da rešiš konflikte između drugih ljudi?

- *Atmosfera – mesto na kom će se grupa ljudi osećati udobno;*
- *Jačina besa ili neprijateljstva između uključenih u konflikt – možda će biti potrebno nekoliko minuta da se smire;*
- *Posrednik – neko kome veruju obe strane i ko je neutralan;*
- *Uveriti se da svaka osoba pokazuje poštovanje prema onoj drugoj kao što je slušanje bez prekidanja ili izbegavanje korišćenja govora tela (odmahivanje glavom, pravljenje buke itd)*
- *Zamoli oboje ljudi da se koncentrišu na rešenje i budućnost, a ne samo na probleme iz prošlosti.*

Izlazak iz sveta kriminala

U okviru grupe treba sastaviti moguću listu uzroka kriminala i napisati ih na različite kartice. Ovde su neki od mogućih uzroka koji ti mogu pomoći da počneš.

- bes
- ljubomora
- siromaštvo
- alkohol
- zabava
- _____
- _____

Sastavi listu mogućih posledica kriminalne radnje i napiši ih na različite kartica. Date su sedeće sugestije:

- hapšenje
- povreda
- bes žrtvi
- bes roditelja ili staratelja
- _____
- _____

Sad izaberi jedan mogući uzrok, jednu moguću posledicu i jednu vrstu kriminalne radnje sa ranije sastavljene liste kriminalnih radnji u svojoj zajednici. Da li možeš od ove tri stvari sastaviti priču? Na primer: "Bio sam ljubomoran na svog prijatelja zato što je imao mnogo diskova, pa sam ukrao neke diskove iz prodavnice. Vlasnik prodavnice me je uhvatio i pozvao policiju. Oni su me samo upozorili i sada su moji roditelji zaista besni na mene." Šta bi se moglo učiniti da osoba koja je u sličnoj situaciji ne bi počinila sličan prekršaj? Mogli biste podeliti uloge i odglumiti ovu priču. (da biste otkrili kako da organizujete igranje uloga, pogledajte poglavlje 4) Uloge bi trebalo da obuhvataju mladu osobu koja krši zakon i sve ljude na koje ta radnja utiče. Na primer, ukoliko je prekršaj krađa diskova, jedna osoba treba da glumi lopova, druga vlasnika radnje itd. Na kraju, zamolite glumce da opišu svoje iskustvo. Kako se, na primer, oseća "žrtva"?

Razgovarajte i o slede im pitanjima:

- Šta osoba treba da uradi da ne bi prekršila zakon?
- Šta porodica treba da uradi da bi sprečila prekršaj?
- Šta prijatelji treba da urade da bi sprečili prekršaj?
- Šta treba uraditi u školi da bi se sprečio prekršaj?
- Šta treba da uradi zajednica da bi se sprečio prekršaj?

PREVENCIJA

Postoje tri osnovne vrste prevencije kriminala.

Primarna prevencija

Ovo obuhvata nacionalnu politiku koja pomaže ljudima da poboljšaju životni standard i stvara bolje mogućnosti za obrazovanje, zaposlenje i lični napredak. To takođe obuhvata davanje podrške vanškolskim aktivnostima i ustanovama i jačanju društvenih “mreža”.

Razgovor u grupi

Koliko efekta ima poboljšanje života u zajednici i davanje novih mogućnosti i aktivnosti mladim ljudima u prevenciji prestupa?

Sekundarna prevencija

Ovo znači stvaranje “sigurnosne mreže” za mlade koji pripadaju najrizičnijim grupama potencijalnih prestupnika. “Sigurnosna mreža” uključuje savetodavnu službu i ostale vrste društvenih službi koje mogu pomoći mladima i njihovim porodicama.

Razgovor u grupi

Kako mogu obučeni socijalni radnici pomoći mladima koji pripadaju rizičnim grupama i njihovim porodicama?

Tercijalna prevencija

To znači ulaganje napora da se nađu alternative za lišavanje slobode maloletnih prestupnika, kao što su obrazovanje ili obuka. Kada to nije moguće, tercijalna preventiva ima za cilj da se poboljšaju uslovi u zatvorima. Takođe, ima za cilj davanje pomoći prestupnicima da ponovo izgrade svoje živote.

Razgovor u grupi

Da li loši uslovi u zatvorima čine da mladi ljudi kasnije nastave da se bave kriminalom?

SUDOVI ZA MALOLETNIKE

Zemlje u tranziciji suočavaju se sa ogromnim izazovima, ali i mogućnostima za obnavljanje sudstva kako bi ono odgovaralo novom demokratskom društvu. Glavni izazov za pravu upotrebu Konvencije o pravima deteta je uvođenje efikasnih humanih sistema sudova za maloletnike.

To nije lako pošto ima malo specijalno obučениh sudija i drugih profesionalaca i gotovo da nema specijalizovanih sudova za maloletnike. Ističu se dva pitanja: prvo je da ne idu svi mladi prestupnici na sud. Neki su upućeni na druge organe koji nisu sudski. Ovo može biti dobro zato što ih može držati podalje od sudova za kriminalce. Sa druge strane, maloletnik može biti lišen poštenog procesa što znači svih postupaka koji ukazuju na pošteno i efikasno postupanje sa prestupnikom. Drugi problem je što organi koji nisu sudski imaju moć da liše maloletnog prestupnika slobode kao “popravnu meru”. U tvom regionu, kao rezultat toga, mnogi mladi prestupnici su lišeni slobode. Još jedan problem je što zemlje imaju različita gledišta o težini kriminalnog dela i, kao rezultat toga, različita mišljenja o postupanju sa prestupnicima. U nekim delovima ovog regiona, na primer, mlada osoba koja je uhvaćena u krađi u prodavnici može biti samo opomenuta, a može joj biti naplaćena i kazna. U ostalim delovima ovog regiona mladi uhvaćeni u krađi u prodavnici mogu biti poslani u kazneno-popravne ustanove čak i na duže vreme.

Razgovor u grupi

Da li si ikada slušao priče o tome kako je u zatvoru ili kazneno-popravnoj ustanovi? Da li poznaješ nekog od mladih ljudi ko je ovo iskusio?

Šta za tebe predstavlja pravda?

Šta za tebe predstavlja nepravda?

Mnogo toga što je učinjeno da se reformiše maloletničko sudstvo u tvojoj oblasti zasnovano je na mnogim standardima međunarodnih ljudskih prava, kao što su sporazumi o ljudskim pravima (na primer, Konvencija o pravima deteta). Postoje i drugi sporazumi i ugovori **od Pekinške deklaracije do Ugovora iz Rijada** o prevenciji maloletničke delikvencije i upravljanju maloletničkim sudovima.

Osnovni principi ovih standarda su:

- *Sprečavanje prestupa putem društvene pravde, pristup edukaciji i profesionalna obuka, rekreacione i kulturne aktivnosti, itd;*
- *Negovanje dobrobiti, prava i samopoštovanja maloletnih prestupnika svih godišta;*
- *Dekriminalizovanje prestupa u što većoj mogućoj meri i prihvatanje najniže starosne granice za preuzimanje zakonske odgovornosti;*
- *Osnovati poseban sistem za maloletne prestupnike, sa prikladno obučanim profesionalcima;*
- *Izbeći zvaničan zakonski sudski sistem gde god je to mogući i poželjno;*
- *Obezbediti pošten sudski proces – pravilnu proceduru na svakom stepenu;*
- *Koncentrisati se na mere koje imaju za cilj edukaciju i rehabilitaciju prestupnika;*
- *Lišavanje slobode kao krajnja mera i na najkraće moguće vreme;*
- *Ukinuti smrtnu kaznu i doživotni zatvor za one koji su počinili zločin sa manje od 18 godina.*

Rezime – kada sve sastavimo...

Razmisli o jednoj rečenici koja bi sumirala ono što misliš o temama u ovom poglavlju...

- Kriminal u mojoj zemlji...
- Vrste prevencije kriminala...
- Maloletnički sudovi...

Šta si u ovom poglavlju pronašao kao interesantno ili iznenađujuće?

Postoji li nešto što sada vidiš drugačije? Ako ima, šta je to?

Pre nego što pre eš na slede e poglavlje, evo ideje za akciju koju možeš preduzeti...

Akcija

Pomozi da se smanji broj maloletnikih prestupa u tvojoj zajednici

- Kako možeš pomoći da se smanji broj maloletničkih prestupa u tvojoj zajednici? Pre svega, pronađi koje prestupe su najčešće činili maloletnici u tvojoj zajednici?
- Dalje, formiraj grupu mladih ljudi (iz tvoje škole ili okruženja) i razmisli o načinima kojim možeš sprečiti prestupe kao što je vandalizam, na primer. Možda bi mogao organizovati “projekat za pomoć” koji bi očistio zgradu koju su drugi oštetili. Možda bi mogao pružiti praktičnu pomoć nekome ko je bio žrtva kriminalnog dela, fizička ili mentalna.
- Seti se, iako može biti teško zaustaviti maloletničke prestupe u tvom susedstvu, sportski klubovi, muzičke grupe i drugi klubovi ili organizacije mladih odličan su način da se dođe do dece koja traže sukob ili su već u sukobu sa zakonom. Daj im svoju podršku.

Poglavlje 6

Mladi građani

”Ranije smo imali društvo koje je gušilo, nije bilo moguće preživeti na bilo koji drugi način. Danas je moguće živeti nezavisno. Tako svako treba da doprinese donošenju odluka.”

Edvard, 24

”Želim da sam potrebna društvu i ljudima Letonije. Ne želim da živim ni u jednoj drugoj zemlji, i želim da posvetim život svojoj zemlji. Za ovo mi je potrebno da steknem odgovarajuće obrazovanje i iskustvo.”

Marta, 21

”Mogućnost uticaja na političke odluke mi puno znači. Čak i ako te odluke ne utiču na celu zemlju. Volela bih da mogu da izrazim svoje mišljenje.”

Maija, 21

Državljanstvo je jedno od najosnovnijih prava svakog deteta, mlade i odrasle osobe. Ali šta je to, zapravo? Pa, može se reći da je to priznanje da osoba ima pravo da bude deo zemlje, da doprinosi društvu i uživa njegova preimućstva. Državljanstvo daje određena prava – kao što je pravo na ime, pasoš, pristup osnovnom obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i određenim društvenim beneficijama, pravdi, i pravo da se venča i da glasa. Neka od ovih prava važe od momenta tvog rođenja. Ostala se stiču kada odrasteš. Možda nikada ranije nisi razmišljao o pravima koja već imaš i o onima koja ćeš steći kada odrasteš.

U ovom vodiču smo već spominjali neka od tih prava: pravo na zdravlje, na obrazovanje i pravdu, na primer – sva ona koje sadrži [Konvencija o pravima deteta](#). Ako bolje razmislimo o značenju državljanstva, nadamo se da ćeš početi da uviđaš kako je ovo osnovno pravo blisko povezano sa ostalim vrstama prava (i odgovornosti) koje smo već pominjali i kako možeš postati bolji građanin.

U ovom poglavlju ćemo ispitivati:

- ☞ Državljanstvo
- ☞ Učešće mladih
- ☞ Kako pomoći da se podrži demokratija
- ☞ Preuzimanje akcije da se pomogne poboljšanje društva

Dakle, ko je građanin?

Možda je ovaj termin nepoznat? Biti građanin je više od same reči, na primer: "Ja sam građanin ovog grada". Znači mnogo više od toga i nije ograničeno na mesto življenja. Treba da smo svesni značenja te reči da bismo imali iskoristili mogućnosti koje ona nudi. Biti građanin znači imati "ovlašćenje" - imati prava. Na primer, da li si svestan da ti taj pojam daje mnoga prava i da bi bez njih tvoj život bio veoma različit. Da li si se ikada zapitao koliko bi ti život bio različit da nemaš izvod iz matične knjige rođenih? Da nemaš prezime? Da ne možeš izvaditi pasoš kao građanin svoje zemlje? Zamisli za trenutak koliko bi ti različit bio život da nikada nisi imao ta prava ili da su ti ih odjednom oduzeli.

Pogledaj ova prava i zapiši kakve bi posledice bile da ih nisi imao. Prvi zadatak ti je urađen.

- Izvod iz matične knjige rođenih – da ne postoji zvanični dokument o mom rođenju, bilo bi kao da ne postojim. Ni jedno od mojih ostalih prava ne bi moglo biti ostvareno na pravi način. _____
- Zdravstvena zaštita _____
- Pravda _____
- Obrazovanje _____
- Možeš li se setiti još nekih? _____

Sa pravima dolazi i odgovornost. Moglo bi biti teško razmišljati kako da preuzmeš odgovornost da bi zaštitio svoja prava i prava drugih, ali postoji jedna vežba koju bi bilo korisno probati sa drugim ljudima. Ukoliko možeš, pronađi nekoliko mnogo mlađih i mnogo starijih ljudi od tebe. Tako možeš uporediti mišljenje odraslih o odgovornosti mladih i mišljenje dece o odgovornostima odraslih!

Kao što smo rekli u prvom poglavlju, ti imaš prava koje ima svako ljudsko biće. Ne moraš da ih »stekneš« ili »zaslužiš« i niko ih ne može oduzeti od tebe. Njih ne garantuje »tvoja vlada« ili »politička partija«, ta prava su tvoja. Jedno od osnovnih odgovornosti koja dolazi sa ljudskim pravima je odbrana prava drugih ljudi. I oni imaju ista prava kao i ti.

Uputstva

Upišite u tabelu ispod koja prava imate u ovim periodima života – kao dete, kao mlada osoba i kao odrasla osoba. Onda upišite odgovornosti koja idu uz ta prava. Pogledaj šta su drugi ljudi zapisali u svoje tabele. Da li se slažeš ili se ne slažeš sa njihovim odgovorima. Mi smo jedan deo popunili, ali tačni i netačni odgovori ne postoje. Treba da napišeš ono što misliš.

	tvoja prava			tvoje odgovornosti		
	dete	mlada osoba	odrasla osoba	dete	mlada osoba	odrasla osoba
zdravlje						
obrazovanje	pravo na školovanje	jednak pristup srednjoškolskom obrazovanju	pravo na nastavak obrazovanja	da radim domaći i poštujem školska pravila	da ozbiljno shvatim učenje	da školi u kraju ponudim donaciju i uključim se u savet roditelja
zaposlenje						
konflikti sa zakonom						
učestvovanje u društvu						

U EŠ E MLADIH

Mnoge zemlje, demokratske i komunističke, podižu mlade ljude da budu građani tako što ih kontrolišu sve dok ne nauče "kako se ponaša". Drugim rečima, dok ne nauče da se poštuju pravila i stavove svog društva.

Danas, mnogi ljudi ističu da je najbolji način da se mladi pripreme da postanu aktivni i korisni građani da se ohrabri njihovo učešće u čitavom procesu donošenja odluka tokom mladosti i u svakom životnom dobu.

To znači mogućnost uključivanja - učešća u pitanjima i odlukama koji te se tiču. To znači donositi odluke i igrati svoju ulogu da bi život bio bolji i za tebe iz druge, ne samo kod kuće, već i u školi, tvojoj zajednici i zemlji!

- *Da li misliš da imaš prava da učestvuješ i donosiš odluke?*
- *U kojem dobu svog života bi želeo da učestvuješ i donosiš odluke?*
- *Na koji način već učestvuješ u odlučivanju i aktivnostima u sledećim oblastima?*
 - kod kuće
 - u školi
 - u omladinskoj organizaciji
 - u svojoj zajednici
- *Misliš li da je ponekad teško mladima da zauzmu aktivnu ulogu u donošenju odluka?*
- *Da li misliš da je starijoj generaciji teško da razume učešće mladih kao ključni aspekt građanskog društva?*
- *Ako da, zašto?*

Naravno, uzimanje učešća u odlučivanju ne podrazumeva samo da zahtevaš sve što ti padne na pamet!

- Pa, šta je donošenje odluka?

Za jednog građanina, učešće u donošenju odluka podrazumeva odgovoran stav i to je jedan proces sa mnogim važnim principima. To uključuje:

- Razmišljati o gledištima koja već imaš;
- Uzimati u obzir gledišta ostalih ljudi;
- Pronalaženje informacija;
- Proučavanje istinitosti informacija;
- Menjati ili modifikovati svoja gledišta ako je to potrebno da bi razmotrio nekoliko mogućih odluka;
- Merenje verovatnoće uticaja svake mogućnosti;
- Doneti odluku i prihvatiti odgovornost za nju.

Izražavanje svojih gledišta i odgovorno donošenje odluka po pitanjima za koja misliš da su važna jedno je od suštinskih delova učešća mladih. Međutim, još jedan ključni aspekt je... preduzeti akciju!

U tvom regionu, imaš posebnu priliku da učestvuješ u

- podršci i očuvanju demokratije
- pomaganju u razvoju društva.

KAKO MOŽEŠ PODRŽATI DEMOKRATIJU?

... Ponašaju i se demokratski u svakodnevnom životu

Šta ti znači demokratija?

Jedan od najvažnijih aspekata demokratije je naučiti da živiš zajedno na način koji promoviše mir i harmoniju, razumevanje među ljudima, poštovanje ljudskog dostojanstva, pravde i prava svakog čoveka. Šta možeš da uradiš u svakodnevnom životu da osiguraš da su tvoja prava i prava drugih poštovana? Misliš li da si uvek fer? Da li si uvek tolerantan prema gledištima ostalih ljudi?

Možeš da isprobaš slede u aktivnost.

Moje pravo i tvoje pravo

Dakle, svi građani imaju prava i odgovornosti. Ponekad, međutim, “pravo” jedne osobe može doći u sukob sa “pravom” druge osobe! Koliko daleko možeš ići u ostvarivanju svojih prava, a da pri tom ne povređuješ tuđa? Da li se sećaš aktivnosti za rešenje problema iz 5. poglavlja “Konflikti sa zakonom”? Biće ti potrebna dva partnera za ovu aktivnost.

Uputstva

U okviru grupe navedi neke od svakodnevnih aktivnosti na koje misliš da imaš “pravo”. Nekoliko primera navedeno je ispod. Formiraj grupe od troje ljudi - A, B, i C.

“A” bira pravo. “B” bira pravo koje se kosi sa pravom osobe “A”. “C” je posrednik. “A” i “B” izmišljaju situaciju u kojoj se njihova prava sukobljavaju i oni iznose svoja gledišta dok “C” pokušava da im pomogne da pronađe pošteno rešenje.

Primeri

A: “Imam pravo na rekreaciju i dokolicu – muzika spada u to.”

B: “Imam pravo na rekreaciju i dokolicu – čitanje u miru spada u to”.

A: “Imam prava da iskažem svoja gledišta čak i ako se ne slažem s tobom.”

B: “Imam pravo da me ne ponižavaju.”

Kakva bi rešenja ti pronašao?

U eš em u odlu ivanju u tvom novom demokratskom društvu

Mnoge institucije u vašim zemljama, vaše vlade, vaši pravni sistemi, vaši zdravstveni i obrazovni sistemi prolazili su kroz velike promene – neke od njih sporije, a neke brže. Nove ustanove nastaju, kao što su nove političke partije.

Informacija je moć. Pronađi nešto...

- o institucijama u svojoj zemlji. Kakve promene se dešavaju? Šta se njima pokušava postići? Na kakve teškoće nailaze?

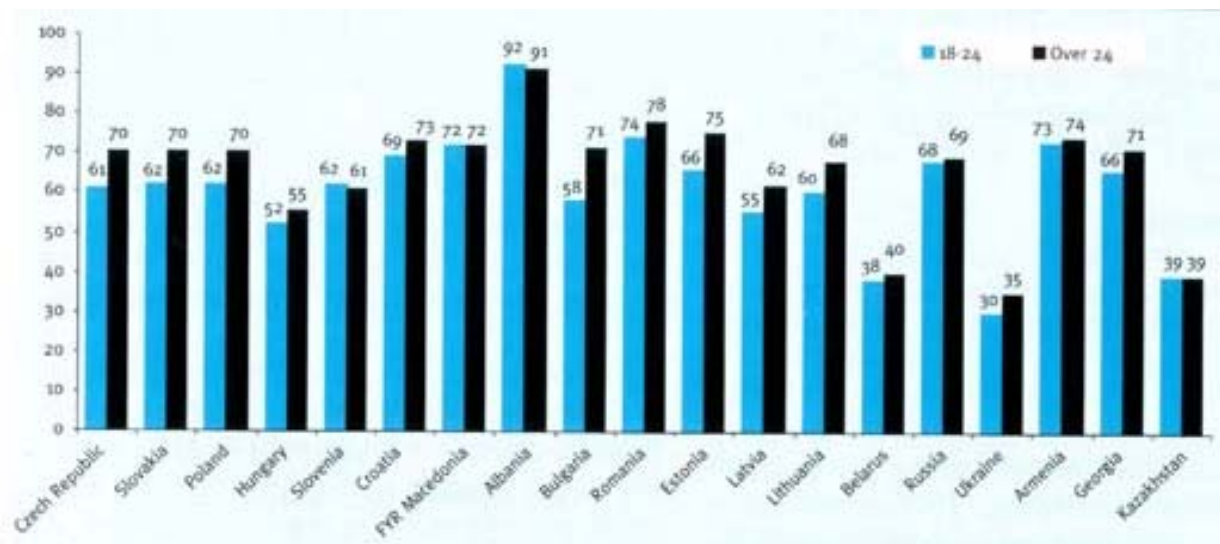
kako možeš učestvovati u odlučivanju? Jedan od načina je...

... glasanjem!

Da li imaš dovoljno godina da glasaš? Ukoliko imaš, glasanje je najosnovnija demokratska akcija koju možeš preduzeti. Možeš proveriti koliko je snažna demokratija tako što ćeš videti koliko su građani voljni da učestvuju na izborima – da koriste svoj glas.

Pre 1989, po UNICEF-ovom **Mladi u društvima u tranziciji**, nije bilo stvarnog političkog izbora. Obični ljudi nisu zapravo imali uticaja u političkim partijama koje su bile na vlasti ili kod onih koji su predstavljali njihove zajednice iako je glasanje bilo obavezno.

Neizlazak na izbore se mogao kazniti i mladi ljudi preko 18 godina morali su da izađu na glasanje kao svaki drugi odrastao čovek. dakle, Tvoj region ima tradiciju glasanja, ali nema tradiciju glasanja koje zapravo utiče na bilo šta. Iako je 99% ljudi glasalo na svakim izborima, ovi izbori su bili skoro beznačajni. Ne čudi nas da su ljudi izgubili veru u izbore. Grafikon na predhodnoj strani pokazuje koliko je ljudi glasalo od 1995-1997. u 19 zemalja u tranziciji. Kao što možeš videti, mladi između 18 i 24 manje su glasali od starijih. Ali neke studije smatraju da ovaj jaz između generacija nije veći nego što je to slučaj na zapadu, uprkos svim godinama jednopartijskog sistema.

Da li misliš da tvoj glas pravi razliku? Zašto ili zašto ne?

Gde učiš o političkom životu tvoje zemlje?

- *Porodica?*
- *Prijatelji?*
- *Škola?*
- *Mediji?*
- *Omladinske organizacije?*

Koliko, po tvom mišljenju, mediji – TV, radio i novine – utiču na gledišta ljudi? Da li se slažeš sa sledećim izjavama?

- *Mediji samo izražavaju jedno određeno gledište.*
- *Mediji pokušavaju da prikažu tačne informacije.*
- *Mediji pokušavaju da usmeravaju moja gledišta u određenom pravcu*

Debata – Pitanje zajednice

Uputstva

U okviru grupe mladih ljudi zamisli pitanje – određeni problem, situaciju ili potrebu zajednice. To može biti stvarno pitanje sa kojim se susrećeš u svojoj zajednici ili ono za koje si čuo negde drugde. Ukoliko ti je teško da odabereš pitanje evo nekoliko ideja:

- *Planirana je izgradnja nove fabrike u tvom gradu. Neki ljudi se tome protive zato što će se stvoriti zagađenost; drugi to podržavaju zato što će se stvoriti nova radna mesta i poboljšati lokalna ekonomija.*
- *Zakoni o maloletnicima: bilo je dosta vandalizma u tvom gradu i oni odgovorni za to – grupa mladih – uhapšena je. Neki ljudi žele da ih pošalju u kazneno-popravnu ustanovu. Ostali žele da oni plate kaznu, nakon upozorenja.*

Izaberi dvoje mladih koji bi predstavljali različita gledišta iste teme. Napravi kratak spisak oprečnih gledišta koja bi pomogla učesnicima u debati i dala im prostora da sami naprave detaljniji spisak teza, kao što su:

- Zašto je to predmet razgovora?
- Na koga to utiče i kako?
- Šta treba uraditi?

Dok to rade, ostatak grupe pojedinačno donosi lično mišljenje o toj temi.

Zamoli svakog učesnika u debati da prezentuje svoj slučaj. Onda im dozvoli da daju argumente zašto misle da druga osoba nije u pravu (možeš im ograničiti vreme).

Zatim, pitaj grupu da li je neko promenio svoje mišljenje kao rezultat iznošenja argumenata učesnika u debati.

Ako nisi promenio mišljenje, zašto? Da li si već imao čvrst stav? Da li si čuo nešto novo što bi te navelo da promeniš svoje mišljenje?

Ako si promenio mišljenje, šta te navelo na to? Da li su to bile informacije koje si dobio? Da li je to bilo zbog boljeg iznošenja argumentacije jednog od učesnika? Da li je to bilo zato što je jedan od učesnika bio tvoj prijatelj? Da li ti je potrebno više informacija o ovoj temi da bi se zaista odlučio? Ako je tako, gde bi pronašao te informacije?

Čak i ako još uvek ne možeš da glasaš na izborima, postoji sve više i više načina na koje možeš da učestvuješ u odlučivanju. Na primer:

- *Da li tvoja škola ili fakultet imaju savez studenata? Šta on želi da postigne? Šta on radi? Koliko je efikasan? Da li glasaš za izbor predstavnika u savezu studenata? Da li glasaš povodom određenih pitanja? Da li su tvoji stavovi zastupljeni?*
- *Postoji li nacionalni omladinski savet u tvojoj zemlji? Koje organizacije su članice? Šta je savet postigao u poslednjoj godini?*

- *Koje organizacije u okviru lokalne zajednice ili omladinski pokreti postoje u tvojoj okolini? Ko koordinira rad? Kako se donose odluke? Da li si član?*

Drugi način učestvovanja u procesu donošenja odluka je....

... Sam se kadiduj!

Možeš li se kadidovati na izborima? Ti ili neko koga poznaješ možete postati kandidati za mesta u studentskom savezu ili za vođu u omladinskom pokretu. Naravno, pravi posao počinje nakon što si izabran.

Kao grupa, razmislite o jednom mestu koje mlada osoba može da zauzme u vašoj zajednici. Napišite "opis poslova" koje po vašem mišljenju treba završiti i idealni profil osobe koja bi mogla to da uradi – njihove veštine, kvalifikacije itd. Da li misliš da možeš da preuzmeš takvu ulogu? Koje veštine treba da poboljšaš?

Ako pogledaš neke oglase za posao u novinama ili časopisima, to može da ti pomogne da napraviš opis poslova. Mnogi oglasi za posao uključuju:

- *Opis kompanije, organizacije ili institucije – čime se bavi i koji su joj ciljevi;*
- *Profil osobe koju traže – znanje, veštine, vrline, vrednosti, kvalifikacije i iskustvo;*
- *Šta se nudi uspešnom kandidatu.*

Glasanje i učešće na izborima su dva načina da se uključiš u procese donošenja odluka. Šta misliš o preuzimanju neke druge akcije da bi pomogao razvoju svog društva?

...an kao jedan način da budeš
...stvo i otkrivaš više o sebi. Kroz
...joj zajednici koje možda nikada nisi

U

emljama tvom regiona. Ali postoje
di ljudi u Letoniji učestvovali su u grupnim
Mladi u društvima u tranziciji:

...oljava da sretnem veoma

Gaatis, 18

“Ovo je mi novi uvid u stvari, nove prijatelje i nove mogućnosti”.

Andris, 20 “Ja to radim zato što me
podstičajno.”

Razmisli o sledećem pitanju –

- Šta znači volontirati?
- Da li ti volontiraš?
- Ako si volontirao, zašto jesi; ako nisi, zašto nisi?
- Šta stvarno može promeniti volontiranje?

Kako možeš postati volonter?

Razmisli o nekim problemima koje postoje u društvu ili u tvom susedstvu i pronađi druge ljude koji su takođe zabrinuti zbog istih problema. Kakva rešenja možeš pronaći zajedničkim radom? Kome treba da objasnite ta rešenja? Kakvi resursi – fondovi, oprema ili ljudi – su ti potrebni da tvoja rešenja sprovedeš u praksu? Kako možeš doći do ovih resursa? Na koji način treba da se organizujete?

Škola

Šta treba da uradiš ako želiš da poboljšaš uslove u tvojoj školi? Postoji li školski odbor kojem možeš da pristupiš, ili da pomogneš da se jedan osnuje?

Grupe građana

Koji su problemi u tvojoj zajednici? Koje službe ili savezi postoje u tvojoj zajednici kojima bi pomoć mladih bila dobrodošla? Zdravstvene ustanove? Savetodavne ustanove? Grupe za zaštitu životne sredine? Možeš li osnovati klub koji bi pomogao da se obrati pažnja na neke od problema? Ko bi mogao da pomogne?

Omladinske grupe, klubovi i udruženja

Da li pripadaš nekoj omladinskoj grupi, klubu ili organizaciji? Ako ne, pronađi koja omladinska udruženja postoje u tvojoj okolini i šta ona nude.

Da li su tvoja gledišta po pitanju omladinskih klubova, grupa ili organizacija pod uticajem onih omladinskih pokreta koji su postojali pre 1989. godine? U to vreme, od mladih ljudi se očekivalo da se učlane u mnoge omladinske organizacije koje je kontrolisala država. Oni su nudili sport, aktivnosti u prirodi i razne druge zabavne događaje, ali su isto tako imale za cilj da održe društvo baš onakvo kakvo je bilo. Stvari su danas drugačije, omladinske organizacije zaista su se promenile, ali u

kasnim devedesetim manje od 5% mladih bili su članovi takvih organizacija u nekim zemljama.

U mnogim zemljama u tvom regionu, ljudi pokušavaju da stvore novu vrstu omladinskih pokreta, na demokratskim osnovama. Mnogi daju priliku mladim ljudima da se uključe u razvoj društva. Skautstvo, na primer, obnavlja se u mnogim komunističkim zemljama.

Rezime – kada sve sastavimo...

Razmisli o jednoj rečenici koja bi sumirala ono što misliš o temama u ovom poglavlju...

- Građansko društvo znači...
- Učešće mladih znači...
- Glasati je važno zato što...
- Volontiranje je važno zato što...

Šta si u ovom poglavlju pronašao kao interesantno ili iznenađujuće?

Postoji li nešto što sada vidiš drugačije? Ako ima, šta je to?

KONA NI REZIME

U okviru konačnog rezimea ovog vodiča obratimo pažnju na tvoja PRAVA od rođenja do sada.

Koja su tvoja prava –

Po ro enju

- Porodica, roditelji, babe i dede, staratelji... – oni koji brinu o tebi!
- Tvoje ime – način tvoje identifikacije!
- Tvoj izvod iz matične knjige rođenih – dokument koji dokazuje da postojiš!

- Hrana – ne bi trebalo da si gladan. Imaš pravo na ishranu – odgovarajući način ishrane kao temelj dobrom zdravlju.
- Zdravstvena zaštita – poboljšanje imuniteta koje te štiti od smrtonosnih bolesti u detinjstvu, obrazovanje koje ti pomaže da sprečiš bolest i lečenje u slučaju bolesti.

Kao malo dete

- Pravo na igru – imaš pravo da budeš dete i da otkrivaš svet oko sebe.
- Životno obrazovanje – imaš pravo da budeš sa ostalom decom i odraslima i da učiš da hodaš, da pevaš, da se igraš sa igračkama.
- Imaš pravo da se oblačiš, da se toplo obučeš kada je hladno i da se zaštitiš od vrućine.

Kao starije dete

- Imaš pravo na osnovno obrazovanje.
- Imaš pravo da se zaštitiš od onih koji te mogu iskoristiti.
- Imaš pravo da se istakneš i da te drugi čuju.
- Imaš pravo da te konsultuju oko odluka koje utiču na tebe.
- Imaš pravo da budeš informisan.

Kao mlada osoba

- Imaš pravo da sam odlučuješ o napuštanju svog doma.
- Porodica: kada i kako da zasnuješ porodicu je tvoja odluka.
- Imaš pravo na zaradu i na dobre uslove rada na radnom mestu.
- Imaš pravo na obuku i dobijanje informacija.
- Imaš glasačko pravo.

Ali seti se jednog. Ova prava idu zajedno sa odgovornostima. Ove odgovornosti uključuju odbranu upravo onih koji se ne mogu samostalno odbraniti, onih koji su mnogo mlađi od tebe. Sledeća odgovornost je podrška onima čija su prava ugrožena diskriminacijom, možda onih koji su etničke manjine, ili hendikepirana deca i mladi.

U ovom poglavlju otkrio si da kao mladi građanin možeš aktivno i konstruktivno učestvovati u borbi za demokratiju i izgradnji novog civilnog društva.

Preduzimanjem akcije iz ovih stopa možeš poboljšati današnje društvo za sebe i druge. Preduzimanjem akcije iz ovih stopa, isto tako, možeš pomoći da se poboljšaju životi još nerođenih ljudi. Pa, šta čekaš? Evo ideje za akciju koju možeš preduzeti...

Akcija

Volonter

- Da li postoji nešto u tvom društvu što možeš učiniti i što uključuje mogućnost da naučiš više o svom statusu građanina i volontiranju?
- Možeš li napraviti projekat koji se usredsređuje na temu kojom se bavi jedno od poglavlja ovog vodiča?
- Ko ti može pomoći da stvoriš volonterski projekat? da li možeš uključiti druge ljude, ljude svojih godina ili čak one starije od sebe?

- **ALBANIJA**

- **UNICEF**
Rruga "Arben Broci" – Villa No. 6
Tirana, Albania
Tel: +355 4 227 500
Fax: +355 4 230 028
E-mail: gnjilane@unicef.org

- **European Scout Regional Office**
P.O. Box 327
CH-1211 Geneva 4, Switzerland
Tel: +41 22 705 11 00
Fax: +41 22 705 11 09
Email:
eurobeaurau@euro.scout.org

- **JERMEIJA**

- **UNICEF**
14 Libknekht Street
Yerevan 3750101, Armenia
Tel: +374 1 151698
Fax: +374 1 151 727

- **Hayastani Azgauin Scautakan Sharjum Kazmakerputiun**
P.O. Box 6
Erevan 10, Armenia
tel: +374 1 57 36 01
tel: +374 1 57 36 14
Fax: +374 1 45 77 72
hask@netsys.am

- **AZERBEJDŽAN**

- **UNICEF**
c/o United Nations Office
3, UN 50th Anniversary Street
Baku 1, Republic of Azerbaijan
Tel: + 994 12 923 013
Fax: +994 12 938 278
Email: baku@unicef.org

- **Azerbaican Skaut Associasijasi**
98 A Fatali Khan Khoyski Street
Bakou 370072, Azerbaijan
Tel: +994 12 90 84 15
Fax: +994 12 90 64 38
azeriscout@azdata.net

- **BELORUSIJA**

- **UNICEF**
c/o United Nations Integrated Office
17 Kirov, 3rd Floor
220050 Minsk, Belarus
Tel: +375 107 2277 822
Fax: +375 107 2102 650
Email: jnovichenok@unicef.org

- **Belaruskaya Natsionalnaya Skautskaya Asatsiyatsia Belarosskaya Natsionalnaya Skautskaya Assotsiatsia**
P.b. 231 Post Office
220090 Minks, Belarus
Tel: +375 17 232 24 03
Fax: +375 17 261 85 85
Fax: +375 17 229 04 47
Email: belscouts@mail.ru
Web site: www.belscout.org

- **BUGARSKA**

- **Bulgarian National Committee for UNICEF**
18/B Pentcho Slaveikov Blvd.
1606 Sofia, Bulgaria
Tel: +3592 951 54 04
/954 91 96/
3592 951 69 61
Fax: +3592 951 54 04
Email: unicefbg@techno-link.com

- **Organization of Bulgarian Scouts**
Dondukoff Str. 9
Sofia, Bulgaria
Tel: +3592 987 81 95
Fax: +3592 987 81 95
obs@mail.techno-link.com

- **HRVATSKA**

- **UNICEF Zagreb**
Ilica 207
10000 Zagreb, Croatia
Tel: +385 1 370 55 23/4/5
Fax: +385 1 370 55 26
Email: unicef@zg.tel.hr

- **Savez izvidjaca Hrvatske**
Preradoviceva 7/1
HR – 10000 Zagreb, Croatia
Tel: +385 1 487 21 64
Fax: +385 1 487 21 65
Email: sih@sih.hr
Web site: www.sih.hr

- **EŠKA REPUBLIKA**

- **Czech Committee for UNICEF**
E. Peskove 17/741
12800 Praha 2 Czech Republic
Tel: +420 2 5732 0244
Fax: +420 2 5732 1030
Email: unicef@unicef.cz

- **Junák – Svaz Skauta a Skautek**
Senová né námesti 24
CZ – 116 47 Praha 1, Czech Republic
Tel: +420 2 24 21 48 25
Fax: +420 2 24 21 48 25
Email: international@junak.cz
Web site: www.skaut.cz

- **ESTONIJA**

- **Estonia Committee for UNICEF**
Aia 18
Tallinn, Estonia
Tel: +37 2 626 14 66
Fax: +37 2 626 14 67
Email: unicef@unicef.ee

- **Eesti Skautide Ühing**
N/K 260 Tallinn 10503, Estonia
Tel: +372 610 90 29
Fax: +372 610 90 29
international@skaut.ee
Web site: www.skaut.ee

- **BOSNA I HERCEGOVINA**

- **UNICEF Area Office**
• **UNICEF Country Office**
Kolodvorska 6
Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
Tel: +387 71 230 117
Fax: +387 71 642 970
Email: sarajevo@unicef.org

- **Scout Association of Federation Bosnia and Herzegovina**
Mehmed – Pase Sokolovica br. 2
71000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
Tel: +381 71 20 78 99
sifbih@sifbih.org

- **Scout Association of Republica Srpska**
Macvanska 13
78000 Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Tel: +387 51 671 46
Fax: +387 987 81 95
SIRS@ScoutRS.com
Web site: <http://www.scouts.com/>

• **GRUZIJA**

• **UNICEF**
9, Eristavi Street, Floor IV, UN House
380079 Tbilisi, Georgia
Tel: +99 532 232 388
Fax: +99 532 251 236
Email: btolstopiatov@unicef.org

• **Sakartvelos Skauturi Modzraobis Organizatsia**
I. Nikoladze St. 6
380079 Tbilisi, Georgia
Tel: +995 32 99 51 29
Fax: +995 32 99 51 29
aldmed@caucasus.net

• **MA ARSKA**

• **Hungarian National Committee For UNICEF**
Varsanyi Iren U. 26-34
II. LH VI.1
1027 Budapest, Hungary
Tel: +361 201 49 23
Fax +361 355 50 19

• **Hungarian Scout Association**
PO Box 192 – 1025
Budapest, Hungary
Tel: +361 394 50 84
Fax: +361 275 95 72
mcpsz@cserkesz.hu
Web site: www.cserkesz.hu

• **KAZAHSTAN**

• **UNICEF Cark Area Office**
15, Republic Square
6th Floor
Almaty, 480013, Kazakhstan
Tel: +7 3272 630 203
Fax: +7 3272 501 662
Email: cark@unicef.org

• **Eurasia Regional Office – Main Office**
PO Box 26
98646 Yalta-Gurzuf, Ukraine
Tel: +380 654 36 39 40
Fax: +380 654 36 39 50
Fax: +380 654 36 30 64
yalta@eurasia.scout.org

• **KIRGIStan**

• **UNICEF Office Bishkek**
31/1 Rassakova Street
Bishkek 720000, Kyrgyzstan
Tel: +996 312 660 014
Fax: +996 312 660 565
Email: root@unicef.bishkek.su

• **Eurasia Regional Office – Main Office**
PO Box 26
98646 Yalta – Gurzuf, Ukraine
Tel: +380 654 36 39 40
Fax: +380 654 36 39 50
Fax: +380 654 36 30 64
Email: yalta@eurasia.scout.org

• **LATVIJA**

• **Latvia Committee for UNICEF**
Pils Laukums 4 – 204,
Riga, LV – 1050, Latvia
Tel: +371 732 1515
Fax: +371 732 1535
Email: unicef@undp.riga.lv

• **Latvijas Skautu un Gaidu centrala organizacija**
Lacplesa iela 87
Riga, LV – 1011, Latvia
Tel: +371 7 28 98 31
Fax: +371 7 28 98 31
skauti@mail.bkc.lv
Web site: www.lsgco.bkc.lv

• **LITVANIJA**

• **Lithuania Committee for UNICEF**
Ausros Vartu No 3/ 1 - 2
LT – 2600 Vilnius, Lithuania
Tel: +37 02 227 718
Tel: +37 02 227 717
Email: unicef@undp.lt

• **Lietuvos Skautija**
Gedimino g. 13
LT – 3000 Kaunas, Lithuania
Tel: +370 7 20 17 96
Fax: +371 7 42 47 96
Email: lithuanian.scouting@takas.lt
Web site: www.skautai.lt

- **BIVŠA
JUGOSLOVENSKA
REPUBLIKA
MAKEDONIJA]**

- **UNICEF Skopje**
III Makedonska Brigada bb.
1000 Skoplje – P.O. Box 491
Former Yugoslav Republic
of Macedonia
Tel: +389 2 464 911
Fax: +389 2 464 912
Email: pffice@unicef.org.mk
Web site:
www.unicef.org/macedonia

- **Sajuz na Izvidnici na
Makedonija**
Bul. Ilindenb.b.b, PF 170
MK – 91000 Skopje
Former Yugoslav Republic
of Macedonia
Tel: +389 91 13 13 32
Fax: +389 91 12 91 31
Email: sim@scout.org.mk

- **REPUBLIKA
MOLDAVIJA**

- **UNICEF 31 August Str.,
No, 131**
Chisinau, MD – 2012,
Republic of Moldova
Tel: +373 2 22 034
Fax: +373 2 220 244
Email: chisinau@unicef.org

- **Organizatia Nationala
A Scoutilor**
Din Moldova
Gredinilor Street 21 – appt.
66
Chisinau, MD – 2012,
Republic of Moldova
Tel: +373 2 26 31 17
Fax: +373 2 22 77 07
Fax: +373 2 26 31 17
lidescout@yahoo.com

- **POLJSKA**

- **Polish Committee for
UNICEF**
AL. Szucha 16/15
00-582 Warszawa, Poland
Tel: +4822 629 0676
Fax: +4822 628 0301
Email:
unicef@ikp.atm.com.pl

- **The Polish Scouting
and Guiding
Association GK ZHP**
Konopnickiej 6
00-491 Warszawa, Poland
Tel: +4822 628 8921
Fax: +4822 621 1757
Email: gkzhp@polbox.pl
Web site: www.zhp.org.pl

- **RUMUNIJA**

- **UNICEF**
Str. Olari No.23
Sector 2 – 70317
Bucharest, Romania
Tel: +40 1 252 1751
Fax: +40 1 252 5750
Email:
Bucharest@unicef.org

- **Cercetasii Romaniei**
Str. Dem I Dobrescu No 4-6
Secteur 1, cad. 76319
Bucharest, Romania
Tel: +40 1 312 23 21
Fax: +40 1 312 23 21
cercetasii_rom@go.ro
<http://www.scout.ro/>

- **RUSKA FEDERACIJA**

- **UNICEF**
Building 1, 4/17
Pokrovski Blvd.
Entrance 2, Offices 18 and
20
111000 Moscow, Russian
Federation
Tel: +7 095 933 8818
Fax: +7 095 933 8819
Email: Moscow@unicef.org

- **All-Russia National
Scout Organization**
11 Krutitskaya Street
109044 Moscow, Russian
Federation
Tel: +7 095 276 21 54
Fax: +7 095 276 21 54
strelov@mailru.com
www.scoutmaster.ru

- **REPUBLIKA SLOVA KA**

- **Slovak Committee for UNICEF**
Grosslingova, 6 – P.O. Box 52
Bratislava – 810 00, Slovak Republic
Tel: +42 17 5296 5082
Fax: +42 17 5296 5084
Email: ubratislava@igc.apc.org

- **Slovensky skauting**
SLSK, Prazska 11
SK – 821 02 Bratislava,
Slovak Republic
Tel: +421 7 57 29 72 78 /
905 850 866
Fax: +421 7 57 29 72 98
Email: ustredie@scouting.sk
Web site: www.scouting.sk

- **SLOVENIJA**

- **Slovenia Committee for UNICEF**
Pavsiceva 4
1000 Ljubljana, Slovenia
Tel: +386 61 519 3143
Fax: +386 61 556 366
Email: info@unicef-slo.si

- **Zveza tabornikov Slovenije**
Parmova 33
P.P. 3545
SI - 1001 Ljubljana, Slovenia
Tel: +386 1 300 08 20
Fax: +386 1 436 14 77
Email: zts@guest.arnes.si
Web site: www.zts.org

- **TADŽIKISTAN**

- **UNICEF Office Dushanbe**
H. Hakim-Zade Str. 14/1
734003 Dushanbe,
Tajikistan
Tel: +992 372 247 261
Fax: +992 372 241 905
Email: bjekic@unicef.org

- **Ittihodi Scouthoi Tochikiston**
Associatsia Skautov Tadjikistana
P.O. 42 box 664
TJ –734042 Dushanbe,
Tajikistan
Tel: +992 372 21 05 55
Tel: +992 372 21 51 95
Fax: +992 372 21 05 55
Email: dushanbe@boulder.td.silk.org

- **TURSKA**

- **UNCIEF Office Ankara**
Tunali Hilmi Caddesi No:
88/114
06700 Kavaklidere
Ankara Turkey
Tel: +90 312 455 36 00
Fax: +90 312 427 57 40
Email: ankara@unicef.org

- **Turkiye Izcilik Fedarasyonu**
Sanayi Cad. No. 28/76
Noshet Atav Ishani
TR-06050 Ulus-Ankara,
Turkey
turkscoutguide@superonline.com
Tel: +90 312 310 93 61
Fax: +90 312 310 93 61

- **TURKMENISTAN**

- **UNICE Office Ashgabad**
40, Atabaeva Street
UN Building 744013
Ashgabad, Turkmenistan
Tel: +993 12 414 784
Fax: +993 12 350 830
Email: ashgabad@unicef.org

- **Eurasia Regional Office – Main Office**
PO Box 26
98646 Yalta – Gurzuf,
Ukraine
Tel: +380 654 36 39 40
Fax: +380 654 36 39 50
Fax: +380 654 36 30 64
yalta@eurasia.scout.org

- **UKRAJINA**

- **UNICEF United Nations Integrated Office**

1, Klovisiy Uzviz Street
252010 Kiev, Ukraine
Tel: +380 44 253 0479
Fax: +380 44 253 2609
Email: dkonyk@unicef.org

- **Eurasia Regional Office – Main Office**

PO Box 26
98646 Yalta – Gurzuf,
Ukraine
Tel: +380 654 36 39 40
Fax: +380 654 36 39 50
Fax: +380 654 36 30 64
yalta@eurasia.scout.org

- **UZBEKISTAN**

- **UNICEF**

Obid Akromkhodjaev Street,
11
700100 Tashkent,
Uzbekistan
Tel: +998 71 173 8390
Fax: +998 71 120 6508
Email:
rrodrigues@unicef.org

- **Eurasia Regional Office – Main Office**

PO Box 26
98646 Yalta – Gurzuf,
Ukraine
Tel: +380 654 36 39 40
Fax: +380 654 36 39 50
Fax: +380 654 36 30 64
yalta@eurasia.scout.org

- **SAVEZNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA,**
(EXCLDING PROVINCE OF KOSOVO)

- **UNICEF Belgrade Office Svetozara Markovica 58**

11000 Belgrade
Federal Republic of Yugoslavia
Tel: +381 11 3602 100
Fax: +381 11 3602 199
Email: office@unicef.org.yu

- **Savez izvidjaca Jugoslavije**

P.F.7
11001 Beograd
Federal Republic of Yugoslavia
Tel: +381 11 194 449
Fax: +381 11 194 449
sijorg@ptt.yu
ztpbginv@eunet.yu
Web site: www.sij.org.yu

- **UNICEF PRISHTINA**

(UN Administered Province of Kosovo)
Tauk Bashqe 28
Off Nazim Gafurri Street
Prishtina
Federal Republic of Yugoslavia
Tel: +381 38 549 230
Fax: +381 38 549 234
Email: prishtina@unicef.org

